Anul XV. Martie 1925. Nr. 3.

REVISTA TEOLOGICĂ

= organ pentru ştiinţa şi viaţa bisericească. =

Abonamentul: Pe un an 140 Lei. Pe o jumătate de an 70 Lei. Un număr 15 Lei.

Să mergem la Ierusalim!...

Suntem în preajma soborului ecumenic al ortodoxiei care va face să curgă în anul acesta în valuri, mai multă viaţă spirituală, în slăvitul şi piosul Ierusalim. Un sinod ecumenic nu este un parlament politic oarecare, preocupat de anumite oportunităţi de legiferare.

El înseamnă un moment de solidaritate spirituală universală în lăuntrul unei discipline bimilenare, este un eveniment epocal şi o pagină nouă şi sculpturală adaugată istoriei clasicismului ortodox. Mobilizarea cucernicelor, şi luminatelor competenţe ale bisericii binecinstitoare, prin trâmbiţa eternă a sf. Duh, actualizează episoade dramatice din sublima epopeie a misionarismului creştin.

Se desprind par'că din infinită frescă a secolelor, figurile imperiale şi palpitante ale corifeilor ecumenici păşind cu gândul lor cuminte ca într'o «teorie» iluminată de idealuri eterne, întru deslegarea problemelor pe care se zideşte solemnă şi nesmintită biserica militantă.

Ii văd în penumbra istoriei trăind, luptând şi apărând eroic intangibila certitudine prin care biruește în lume o doctrină inspirată şi o revelaţie imutabilă — a fiinţii, a chiemării, a jertfei şi învierii Domnului — ca să aşeze la temelia vieţii omenirii puterea creatoare şi permanentă a crucii de pe Golgota.

Atitudinile lor iau proporţii gigantice, gesturile lor sunt decizive, graiul lor, tors din caierul Scripturilor sfinte, e plin, concis şi autoritar. Sinteza dogmatică se conturează şi iese gravă şi compactă din retorta desbaterilor cristologice.

Ereziarhii temerari dispar ca nişte fantome în revărsatul de zori. Confruntată cu verbul etern, erezia se pulverizează în neant.

Şi de aproape 12 veacuri pe armătura urzită de cugetul marilor strategi ai apostolatului creştin se închează spornica şi masiva rezistenţă a ortodoxiei.

Anarhiile formidabile ale secolului prezent, invazia păgânismului travestit în atâtea curente ale vieţii moderne, recidivele imoralităţii impenitente şi progresive, triumful mamonismului şi al dictaturii lui frauduloase, dezechilibrul intim al conştiinţii şi anemia profundă a voinţii morale, cu un cuvânt dezorganizarea prin descompunere a forţelor spirituale ale vieţii omeneşti, au trezit simţul grelelor răspunderi care apasă pe venerabilii umeri ai străjerilor sacramentali ai sufletului — şi primul lor gând a fost acela de a se aduna şi a lua măsuri în consens pentru refacerea şi reîntremarea puterilor risipite şi înfrânte ale credincioşilor, prin solidarizarea şi organizarea apostolilor şi prin orientarea activităţii lor după luminile şi pildele neapuse ale Evangheliei.

Se vor revizui metode şi se vor corecta principii, se vor fixa criterii şi se vor afirma idealuri în legătură cu problema vieţii religioase în cadrele ortodoxiei şi ale vieţii sociale.

Nu se va discuta doctrina. Ea a fost păstrată cu scumpătate autentică şi intactă; dar se vor studia documentat funcţiunile ei în domeniul realităţii. Se vor verifica experienţele autocefaliilor bisericilor naţionale şi realizările lor misionare şi administrative — în vederea creării şi consacrării unui centru de comandă şi directivă pentru întreaga ortodoxie ecumenică.

Sinodul dela Ierusalim va simboliza aşa dar vitalitatea conştiinţii ortodoxe şi va inaugura o eră nouă în istoria misionarismului bisericii noastre.

Biserica românească îşi va avea în sobor un loc de

prestigiu. Ea participă cu toată autoritatea pe care i-o împrumută titlul de cinste al ierarhiei noastre.

De aceia se cuvine ca patriarhul României să nu purceadă spre Ierusalim numai cu suita sa de rigoare, ci împreună cu cete mari de pelerini cucernici, dornici să calce pe drumurile sfinţite de paşii Mântuitorului şi ai ucenicilor Lui, şi însetaţi de inspiraţiile care isvoresc pentru suflet din peisagiile evanghelice.

Ar fi acest pelerinaj o viguroasă manifestare a ortodoxiei noastre şi a strămoşescului nostru simţ de evlavie. Arhierei, preoţi, profesori, militari, bărbaţi, femei şi tineri, un val de suflete care sboară entuziaste spre cetatea cea sfântă să ducă trandafiri la mormântul Domnului şi să se întoarne cu inimi înflorite de har şi cu conştiinţe smerite de mister.

Ce ar putea fi mai vrednic, de visările cele mai dulci şi mai duioase ale unui creştin!

Il văd într'aievea pe Mântuitorul, copil de 12 ani abia urcând transfigurat spre muntele Sionului, amestecat în roiurile de închinători care poartă în priviri ceva din scăpărările misticismului profetic şi din vibrantele iluminări ale idealismului lor mesianic. Bătrâni sprijinindu-se în toege, mame purtând prunci la sân şi copii sglobii curgând ca nişte unde vii spre templu — spre înălţare — spre frumuseţile nepieritoare ale evlaviei.

Câtă poezie a turnat în viaţa lumilor credinţa în Dumnezeu!

Să te rogi pe stânca din Ghetsimani aghiezmuită cu sudoarea de sânge a frunţii Mântuitorului, să-i auzi bătăile inimii Lui Dumnezeeşti svâcnind în piatră şi în inima ta împietrită, să-ţi porţi privirea pe undele Tiberiadei şi să te încredinţezi ca pe undele întărâtate ale vieţii şi tu poţi călca fără sfială când ai pe Hristos înaintea ta, să vezi mormântul din care şi tu ai înviat cu Hristos când a înviat El dezarmând moartea, să respiri sub cerul sub care a respirat El şi să osteneşti pe cărările pe care a ostenit El entuziasmând şi convertind mulţimile, e un dor pe care cu greu şi-l poate înăbuşi un creştin simţitor şi recunoscător.

Această latură a sensibilităţii religioase pe care o cultivă pelerinagiile, la noi a fost mult neglijată în ultima vreme. Străbunii erau închinători mai entuziaşti. O ctitorie bisericească dacă nu era întotdeauna un vot formulat în faţa Sf. Mormânt, a fost însă un act răsărit din prisosul unei pietăţi care nu putea îngenunchia în Ierusalim. Cognomenul de hagi, dela grecescul hagios (sfânt), pe care-l întâlnim atât de des la descedenţii unor vechi familii româneşti, este o dovadă.

Cât de senină şi de împăcată trebuie să se fi urzit până la capătul ei, viaţa sufletească a bătrânilor hagii! Deapururi se potoleşte gândul îndoelnic şi inima nedumerită la atingerea de locurile de martiriu, şi de biruinţă a sufletelor eroice!..

Se încorporează ceva din puterea coborâtă şi frământată în ele şi în fiinţa noastră.

Să mergem deci la Ierusalim, iubiţi fraţi români şi creştini, să fim acolo în ajunul Rusaliilor ca să simţim mai viu că «trupurile noastre sunt locaşuri ale Sf. Duh» şi să ne întoarcem renăscuţi la căminurile noastre ca să renaştem viaţa neamului nostru prin puterea Lui. Jertfa materială va fi prea mică faţă de câştigul incomparabil de mare al sufletului! O datorie grabnică vor avea P. S. Chiriarhi şi fraţii noştri preoţi: aceia de a face propagandă, de a convinge şi entuziasma poporul pentru acest dor pios de pelerinaj. Iar statul nostru care este ortodox, trebue să facă toate înlesnirile şi toate jertfele posibile pentruca spesele de drum să nu fie oneroase pentru pelerini, dată fiind strâmtorarea materială în care ne găsim azi cei mai mulţi.

*«**Să mergem la Ierusalim**» iată cuvântul de ordine al bisericii noastre în aceste momente!*

Insoţeşte-ne, Doamne Iisuse, şi gândul şi dorul şi drumul cu iubirea Ta spre sfintele Tale urme de lumină, de suferinţă şi de biruinţă!

Pr. Dr. Gr. Cristescu.

Spre locurile sfinte.

Credinţa şi sentimentul religios al omenirii din toate vremurile au căutat un reazăm, un izvor de întărire în cercetarea locurilor sfinte.

Obiceiurile religioase, sfinţite prin tradiţiune, atribue acestor locuri un caracter de o deosebită sfinţenie; creiază în jurul lor o atmosferă mistică, în care credinciosul se simte mai aproape de fiinţa adorată, de Dumnezeu-Mântuitorul pe care îl caută

Astfel de locuri sunt multe şi merită o deosebită atenţiune. Cele mai multe dintre aceste locuri sfinte se află la leagănul religiunilor şi a naţiunilor cum sunt: Ierusalim, Roma, Mecca, Medina, Kerbela, Nedjef, Benares, Lhassa, Kairuan etc. La temeiul veneraţiunii acestor locuri sfinte stă credinţa, că aici are influinţă mai puternică *duhul* intemeietorilor de religiuni, a martirilor credinţii, a persoanelor sfinte, cari şi-au trăit acolo viaţa. Pentru a te apropia de acest duh, pentru a-l face să se reverse asupra ta, să-ţi umple inima, se cere multă concentrare sufletească şi deplină lăpădare de gândurile lumeşti. Pentru înălţarea fiinţei tale spirituale trebue să te smulgi din mediul şi atmosfera de viaţă zilnică, să te depărtezi de sgomotul lumii acesteia şi să te apropii de platourile mântuirii, de locurile sfinte ale credinţei şi religiei tale.

Este cunoscut faptul psihologic, că trecând pe lângă un loc, de numele căruia se leagă vre-o amintire, vre-o istorie, vrând nevrând reînvie în amintirea trecătorului cele petrecute acolo. Ca într'un film îţi trec pe dinaintea ochilor sufleteşti evenimentele istorice întâmplările petrecute. Nu numai le vezi în gând, ci şi simţi chiar fiorul, bucuria, legată de acele evenimente. Puterile sufletului înviează şi creiază de nou *trecutul* peste care timpul vrea să aştearnă valul uitării.

Sufletul omenesc nu se poate mulţumi, nu se poate hrăni numai cu cele trecătoare ale lumii acesteia, el caută hrană, reazăm şi întărire în cele vecinice, netrecătoare, cari se actualizează în ceice le înţeleg. Hrană de viaţă vecinică şi de mântuire a aflat totdeauna sufletul creştin şi află şi astăzi pe acele locuri, de numele cărora se leagă istoria cea mai *minunată* din viaţa omenirii, istoria mântuirii neamului omenesc. Cu astfel de locuri este presărat «pământul sfânt», leagănul învăţăturii creştineşti, leagănul bisericii noastre *ortodoxe*. Mii şi mii de creştini au alergat în toate veacurile, să vadă acele locuri, să vadă acel pământ sfânt, care păstrează urme statornice, mărturii grăitoare despre săvârşirea minunilor Mântuitorului nostru Isus Hristos.

Trecând pe acolo şi văzând locurile, unde Fiul lui Dumnezeu s'a născut, a crescut, pe unde a umblat cu învăţăceii săi, cărora le-a împărtăşit cu gura Sa învăţătura mântuitoare, folo-

sindu-se în asemănările sale de frumuseţile locului; călcând spre locurile unde, ca răsplată pentru binefacerile şi truda Sa, a fost tradat, prins, judecat, chinuit, răstignit şi omorât, unde a săvârşit minunea cea mai mare a Invierii Sale din morţi; văzând aceste locuri, puterea sufletească reîmprospătează duhul din noi, dă viaţă nouă tuturor acestor evenimente. Pelerinul creştin se simte în nemijlocită apropiere de Dumnezeu cel întrupat, care a trăit odată aici. Trăieşte din nou opera mântuirii în societatea Mântuitorului, prin intuiţia locurilor sfinte.

Când treci prin *Betlehem* şi vezi tu însuţi locul naşterii, ieslea într'un grajd săpat în stâncă, parcă vezi numai decât şi familia sfântă, auzi îngerii cântând, vezi magii aducând daruri sfinte din indepărtatul orient. Apropiindu-te de râul sfânt al Iordanului, din murmurul apei lui se desprinde istoria adevărată de acum două mii de ani, când năvălea mulţimea la Ioan, ca să se boteze. Aici şi-a plecat capul «Fiul omului», ca să primească dela Botezătorul simbolul curăţirii, consacrarea pentru începerea activităţii sale publice. Bătătorind drumurile pământului sfânt cutreerând cu ochii lanurile şi câmpiile Palestinei, fiecare stâncă, arbore, rămăşiţă de ziduri vechi, toate vreau să povestească de cele petrecute odată aici. Undele lacului Ghenezaret, coasta din apropierea lacului îmbie şi astăzi sufletului însetat al pelerinului hrana de înviorare şi întărire religioasă pe care a împărtăşit-o odinioară aici, în cuvinte neperitoare, Mântuitorul, mulţimii care-l încunjura. In altă parte, Muntele olivilor inspiră călătorului şi azi predispoziţie melancolică, aducându-i aminte de grădina unde au început suferinţele cumplite ale Mântuitorului. Trecând pelerinii prin grădina Gethsemani îngenunchiază, cu emoţie adâncă în faţa stâncii, pe care Isus şi-a plecat capul, în rugăciunea: «Părinte, de este cu putinţă, treacă dela mine paharul acesta». Peatra de amintire duioasă se află întrun loc ferit, într'o capelă pompoasă în forma unei peşteri, cercetată foarte des de pelerini.

In nemijlocită apropiere este locul de pătimire a lui Isus, locul judecăţii, locul biciuirilor, locul căpăţinei, Golgota răstignirii, cari azi toate sunt împodobite cu capele frumoase în faţa cărora pelerinul şi azi e cuprins de fiorul suferinţelor nemărginite ale Mântuitorului. Fior sfânt de viaţă nouă şi curată umple sufletul călătorului în faţa mormântului sfânt, unde Mântuitorul, prin învierea Sa cu moartea pe moarte a călcat porţile iadului a sdrobit şi nouă ne-a dăruit viaţă vecinică.

Trecând pela toate aceste locuri sfinte, înţelegem ce a putut împrumuta creştinilor vechi puterea ca să nu se dea înapoi în faţa drumului îndepărtat şi să nu se sfiiască de greutăţile şi oboseala lui, ci cu primejdia vieţii lor să întreprindă pelerinajii de închinare pe pământul sfânt, de unde a pornit mântuirea neamului omenesc.

Ierusalimul şi împrejurimile lui ar trebui să fie întâiul loc de închinare cucernică pentru tot sufletul de creştin, pentrucă de acolo au plecat razele luminii celei adevărate, care luminează toată lumea.

Dar elementul omenesc, ajuns nu odată să covârşească, să se ridice deasupra elementului divin şi în biserică, a căutat să-şi creeze şi alte locuri de cinstire religioasă, după felul cum au izbutit să le impună ceice au avut un ascedent religios asupra mulţimii.

Astfel credinciosul catolic îşi îndreaptă privirile spre Roma, cu multele sale monumente de artă, cu biserici, catacombe şi alte locuri de pietate, cărora s'a izbutit să li se creieze o faimă de simboluri religioase. Raţiunea reformatului îl mână în altă parte, la Wittenberg, ori în atâtea părţi, în câte nuanţe sau desfăcut dela reformaţiune încoace, cei rupţi dela catolicism.

Iar neamurile de alte credinţe îşi au şi ele tot aşa locurile lor, socotite sfinte, unde îşi caută alinarea durerilor sufletului sbuciumat, în nădejdea mântuirii.

Aşa la Ierusalim, în haine mohorâte şi învăliţi în năfrămi diafane, ascunzându-şi capetele lor, plâng Evreii tânguindu-se pe ultimele ruine ale templului lui Solomon.

Ceva mai în sus, pe vârful muntelui biblic Moriah, acopere măreaţa cupolă a moscheei Omar, stânca sfântă, pe care jertfeau odată jidovi «arderile de tot».

La Mecca se află stânca neagră numită Caaba, sfânta sfintelor, în religiunea lui Mohamed. Se zice că este un dar al patriarhului Avram, primit dela îngerul Gavriil. Sute de mii aleargă în fiecare an la această peatră şi o sărută cu mare foc, după cucernică pregătire îndelungată şi beau apoi din fântâna sfântă.

Caravane din Persia, din Turkestan şi din alte regiuni mai îndepărtate ale Indiei, tind spre oraşele Kerbela şi Nedief, ca să-şi aşeze morţii lor în jurul oraşelor.

In direcţie opusă, spre Benares, se îndreaptă singuratici, în grupe mici, ori cu mare alaiu, pe jos sau călări. Pe elefanţi măreţ împodobiţi pelerinează principi, însoţiţi de mari mulţimi de credincioşi Inzi, spre oraşul sfânt al cultului numit Sura. Acolo aduc jertfă lui Mahadeo (D-zeul cel mare).

In depărtatul orient Japonezii se închină spiritelor înaintaşilor, cinstindu-şi pe regele lor, numit Micado, ca pe o fiinţă dumnezeiască.

Biserica mare, din oraşul de stăpânire a Micadoului este loc de pelerinaj. Zeci de mii aleargă în fiecare an pentru a vedea printre zăbrelele porţii, măcar pronaosul locului sfânt şi a şi aduce aici jertfele lor.

Inspre nord, printre înălţimile muntelui Himalaia, ce se ridică ca să se peardă în nori, duc cărări pierdute până în «ţara

zăvorâtă» a Tibetului, unde până bine de curând numai cu frica morții puteai străbate. Aici e orașul sfânt Lhassa. In fiecare an năvălesc mii de călători spre schiturile lamaice, lipite de stânci, ca niște cuiburi. Greutățile drumului, care duce prin deșertul de nisip de sare și de ghiață nu-i sperie, în năzuința lor spre orașul zeilor, unde locuește cel ales a lui Budha, Dalai-Lama.

Dacă am urmări înainte tradițiile de evlavie al popoarelor, nu este neam și religiune pe fața pământului, care să nu lege ideea mântuirii sufletului său de anumite locuri sfinte, ori socotite ca atari, unde omul se simte mai aproape de Dumnezeu, de Ființa supremă, căreia se închină, și îi aduce jertfă de împăcare.

Oamenii religioși sunt ei pretutindenea aproape de Duhul lui Dumnezeu. Acolo însă, unde toate semnele, toate împrejurimile vorbesc despre Fiul lui Dumnezeu, trăind și lucrând între oameni, duhul din noi are o mai intimă comunicare și mai puternică legătură cu Hristos.

Ni se îmbie prilejul să trăim cuvântul Bibliei și învățătura Apostolilor acolo, unde au fost trăite și împlinite cele scrise pentru noi. Să ne ridicăm cu dorul sfânt și cu dorirea hotărâtă de a face în anul acesta drumul la Ierusalim, ca să aflăm mai cu deadinsul calea cea adevărată a mântuirii și să simțim cu Evanghelistul că «celor din întunerec și din umbra morții lumină mare le-a răsărit».

Dr. N. Târchilă.

Patriarhia românească.

Sfântul Sinod, în înțelegere cu guvernul țării, a adus, în ziua de 4 Februarie a. c., una din hotărârile menite să încununeze opera culturală și națională realizată de ortodoxia noastră în decursul atâtor veacuri și să deschidă drum larg pentru viitoarea evoluție a bisericii noastre dreptmăritoare: a ridicat Mitropolia Ungro-Vlahiei la rangul de Patriarhat.

Hotărârea solemnă a fost adusă în fața corpurilor legiuitoare și ratificată cu entuziasmul unanim pe care nu-l stârnesc decât actele de o hotărâtoare importanță națională.

Reprezentanții națiunii, pe cari legiuirile politice îi țin de multeori așa de departe unii de alții, și-au întins o clipă mâna frățește și în fața unui proiect de lege care nu suferea discuție de fond — toți într'un gând au mărturisit.

Dela tribuna parlamentului românesc au răsunat cu acest prilej cuvinte din cari cronicarul vremilor noastre va putea țese pânza unui imn de mărire la adresa ortodoxiei românești.

Și cu toată dreptatea.

Căci «nu știu dacă mai este vr'un popor la care soartea bisericii să fi fost atât de strâns legată de a Statului, ca la poporul românesc. Puterea statului român, strălucirea tronului domnesc însemnau și strălucirea Bisericii; umilirea poporului român și umilirea statului românesc însemnau și umilirea Bisericii românești. Și atunci când din cauza vitregiei vremurilor amuțeau buzele poporului român, el glăsuia prin slova bisericească; iar când piepturile românești erau trudite și chinuite de suferință, nu găseau nădejde și mângâiere decât în ruga altarului, în lumina care ieșia dintr'o chilie călugărească sau dintr'o casă preoțească săracă, unică și mică, dar totdeauna încăpătoare pentru cele mai grandioase aspirații ale neamului românesc» (I. Maniu). «Biserica a păstrat neatinsă flacăra sufletului românesc. Biserica a păstrat în anume împrejurări însuși Statul român... și când Dumnezeu ne-a învrednicit în mila sa, prin sângele fraților noștri și prin sprijinul marilor noștri aliați, să vedem la olaltă, în cuprinsul României mari, pe toți fii neamului, ne-am văzut adunați laolaltă toată ortodoximea românească din cele patru mitropolii și arhiepiscopate sub conducerea de fapt a unui singur stăpânitor. Și vechiul titlu onorific de «Exarh al Plaiurilor» a devenit de odată o realitate, capul Bisericii întrunind de fapt plenitudinea atribuțiunilor de conducător de mitropolii, plenitudinea atribuțiunilor de Patriarh, nu face altceva decât să consfințească printr'o stare de drept ceeace Dumnezeu ne-a învrednicit să avem ca stare de fapt» (I. Mihalache).

Infiintarea Patriarhatului românesc o justifică însă și alte împrejurări decât cele național-bisericești: Suntem o țară care sub raportul numeric ca și sub raportul forțelor culturale reprezentăm astăzi mai mult decât oricare patriarhat ortodox, exceptând doar patriarhatul rusesc — astăzi și el într'o stare dureroasă.

Cât despre trecutul nostru — el este martor că nici o țară ortodoxă nu și-a risipit cu atâta darnicie largă darurile sale pentru susținerea patriarhatelor istorice ale Răsăritului, ca voevozii noștri cucernici.

Biserica noastră și-a câștigat deci toate titlurile de drept pentru a se învrednici de cinstea ce i se face.

Rămâne ca strălucitul cadru ce i se dă astăzi cu fastul cuvenit, să fie umplut cu tot mai multă strălucire internă. Patriarhatul românesc va trebui să privească înainte, pentruca prin cucernicia activă a fiilor ei să devină tot mai mult «ceeace trebue să fie».

Iar primului Patriarh, român, Sfinției Sale Miron I, care încunjurat de bucuria țării întregi, urcă scaunul celei mai înalte demnități bisericești, îi dorim sănătate și zile îndelungate pentru a-și duce la realizare și acest ideal. *N. Colan.*

Invățământ religios general[1] sau confesional?

O mulțime de legi, parte votate, parte așteptând să se pronunțe urna, vor avea să atingă și chestiunea învățământului religios în școalele educative[2]. Rezolvirea ei nu este așa de ușoară, cum s'ar părea, de aceea o discuție de natura aceasta este binevenită și ne-ar cruța poate de oarecari surprinderi și chiar de eventuale încurcături.

Dacă ieri, în vechiul Regat, această problemă a fost rezervată aproape exclusiv Statului, azi soluția nu mai poate fi la fel. Eri statul național era și uniconfesional, — celelalte erau minorități disparente; — azi statul național are o mulțime de confesiuni, cu număr însemnat de credincioși, — și chestiunile de conștiință religioasă sunt mult mai gingașe decât cele politico-economice, cari de regulă aparțin abia câtorva. Intr'o asemenea situație mai poate oare statul să-și rezerve dreptul asupra învățământului religios în școalele educative sau trebue să-l cedeze integral Bisericilor?

Desigur problema învățământului religios este și o problemă de stat. Statului nu-i poate fi indiferent cum i se cresc cetățenii viitori, deci trebue să-l preocupe. Dar nu e mai puțin adevărat, că e o problemă de cea mai mare însemnătate pentru fiecare Biserică, și că în jurul acestei chestiuni se pot naște mai mari complicații interne, și poate și externe, decât în jurul na-

[1] Invățământul religios și moral general nu aparține nici unei confesiuni; se dau numai noțiuni generale despre Dumnezeu și cele religioase și o morală oscilatoare, inspirată din preocupări laice, civice și politice.

[2] Școale educative = școala primară și toate categoriile de școli până la universitate.

ţionalizării subsolului, pentrucă nici o Biserică nu va ceda, ca viitorul ei membru să fie crescut altfel decum doreşte ea. In momentul, în care copilul intră în şcoală el aparţine deja unei comunităţi religioase, de care se ţine şi în timpul de şcoală, ca şi după absolvire. Deci Statului îi este imposibil să-şi asume sieşi dreptul de a se îngriji de învăţământul religios în şcoalele sale.

Se va găsi poate cineva să spuie: recunoşti că e şi problemă de stat, deci el trebue s'o rezolve, şi se poate rezolvi cum s'a rezolvit şi în alte ţări prin un învăţământ religios general. Da, problema a fost pusă de cineva — nu chiar precis, dar a fost pusă — şi în congresul pedagogic al profesorilor de religie din Bucureşti, căci ce era altceva dorinţa acelui profesor de a nu se face deloc confesionalism la ora de religie. Şi a fost pusă şi de către un conferenţiar la cursul de consfătuiri catehetice dela Sibiu din vara trecută. Dar s'a răspuns cum trebuia şi în o parte şi în alta; şi cum s'ar răspunde de vehement, când însuş statul şi-ar însuşi acest punct de vedere!

E adevărat, că unele state au introdus un învăţământ religios general, dar să nu se uite, că acolo nu era mulţimea de confesiuni dela noi, şi pe ceice se interesează de chestiune îi rog să cerceteze, ce roade practice a dat acest fel de învăţământ. Nu de geaba s'au ridicat glasuri autorizate de pedagogi şi filozofi împotriva lui [1]. Rade spune precis: *e de sine înţeles că învăţământul religios are să fie confesional* [2]. Dacă aşa are să fie, e evident, că Statul cu toate că aceasta este şi o problemă de stat, nu şi-o poate rezerva exclusiv sieşi.

Dar, dacă învăţământul religios în şcoalele educative are să fie confesional — şi sub aceasta nu înţeleg, cum nu înţelege nimeni, că ar avea menirea să învrăjbească pe elevi — rezultă pentru biserică anumite drepturi şi datorii, cari trebue să-i fie garantate prin legile, cari fie direct, fie prin tangentă, ating şi problema aceasta. Fiecare biserică are un ideal moral, cultural-social; în conformitate cu acesta îşi alege mijloacele: materia şi oamenii, cari să-i slujească; deci fiecare biserică are datoria de a se îngriji de aproape de laturea ei *misionară internă*, dând programa, dând manualele, mijloacele intuitive, studiind mijloacele metodice, alegând şi numind persoanele, cărora li se poate

[1] Vezi *Rade:* Metodik I, 1910.

[2] Idem, cap. XV: Invăţământul religios şi moral general.

încredinţa chemarea grea şi cu multă răspundere a educaţiei religioase şi morale în nişte vremuri grele ca ale noastre, şi va avea datoria de a controla viaţa în şcoală. Statul în privinţa acestui învăţământ nu se poate crede chemat, nici în drept să impună programe, nici profesori. N'o poate face nici chiar faţă de Biserica ortodoxă, pe care a declarat-o — pe hârtie! — dominantă, căci în cazul acesta ar expune-o, ca asupra creşterii viitorilor ei membri să se pronunţe toate confesiunile din ţară, în vremece, sigur, celorlalte li s'ar da libertate de a se îngriji înşile ele de ele.

Ei, dar în chipul acesta ce-i mai rămâne Statului? Statul, doritor de cetăţeni morali, pacinici, iubitori de bună înţelegere şi de progres, — va avea să pretindă şi să legifereze *învăţământul religios obligator* pentru toţi elevii şcoalelor educative; va avea să stabilească *timpul* suficient, egal pentru toţi, ca învăţământul religios să nu aibă înfăţişarea unei concesiuni făcute bisericii din curtoasie, ci să se observe, că s'a considerat necesar; va pretinde, ca ceice vor fi însărcinaţi cu predarea religiei să aibă *pregătire egală cu a celorlalţi profesori*, de aceea îi va supune unui *examen pedagogic filosofic*, din istoria Românilor, cum şi din limba şi literatura română, şi această măsură pentru toţi şi pentru toate confesiunile, examen legat în primul rând de cetăţenia română; va avea *să aprobe* din punctul de vedere al siguranţei şi onoarei Statului planul de învăţământ, prezentat de biserică, şi manualele; *va aproba ori respinge* numirea de profesori, făcută de biserică; va avea dreptul de inspecţiune asupra profesorilor. Prin urmare îi rămân destule drepturi şi destule datorii.

Numai aşa se poate rezolvi fără a se produce încurcături, problema învăţământului religios în şcoalele educative din România, dacă el rămâne confesional, — rezervat Bisericilor, însă sub supravegherea Statului.

*
* *

Acest principiu trebue să stea la baza întregii legiuiri, care atinge problema învăţământului religios. Aşa în legea învăţământului primar şi normal, în care pentru şcoala primară îl şi găsim (art. 61), apoi în legea învăţământului secundar şi profesional; aşa în legea şi statutul de organizare a bisericii ortodoxe, — din al cărui proiect lipseşte, cum lipseşte întreagă la-

turea misionară (misiunea internă; laturea didactică), — şi aşa în legea cultelor. In legea învăţământului primar şi normal se spune, că învăţământul religios şi moral-creştin e obligator, se spune cine are să-l predea (învăţătorul obligat, dar îl poate preda şi preotul); nu i se garantează numărul de ore suficient (poate că e chestie de regulament, dar era bine precizat în lege), care pentru şcoala primară va fi de 2 ore săptămânal, dar care în şcoala normală — cum se aude — se reduce la 1 oră de clasă pentru viitorii 2 propunători[1].

Programa e rezervată bisericii şi ministerului instrucţiei fără a preciza. Sigur soarte şi mai tristă va avea religia în şcoala secundară. Şi nici nu poate fi altfel, când însuş proiectul de lege şi statutul de organizare a bisericii ortodoxe nu spune nimic clar în ce priveşte învăţământul. Proiectul de lege spune (art. 32) că învăţământul religios e obligator pentru toţi elevii şi elevele ortodoxe din cursul primar şi secundar (profesional nu?) şi «se va preda sub controlul Bisericii şi al Ministerului instrucţiunii, potrivit legilor». S'ar părea precis şi totuşi nu e. Incepem a ne limpezi abia dupăce vom răsfoi şi proiectul de Statut de organizare, unde vom găsi adevăratul rol ce se rezervă Bisericii în ce priveşte învăţământul religios; în art. 5 pct. j) se spune: datoria sf. Sinod e: «a stabili *sau* (!) aproba programele învăţământului în şcoalele teologice ***şi a indica mijloacele de educaţie, sub raport moral şi religios, a elevilor ortodocşi din celelalte şcoale*»**; numai a indica mijloacele, — nimic mai mult. Intre drepturile şi datorinţele episcopului înşirate la art. 176 nu se face nici măcar aluzie, că are să îngrijiască şi să controleze viaţa religios-morală a elevilor din şcoală. Nu se poate spune, că s'ar fi rezervat acest drept secţiei culturale a consiliului eparhial, câtă vreme nu se face măcar aluzie, că are dreptul a numi, ori a face propunere de numire a profesorilor, nu se spune, că poate face programă, ori proiect pe care eventual l-ar aproba adunarea eparhială ori ministerul, nu se spune decât (art. 194 pct. d) că are a se îngriji de învăţământul religios în şcoale unde urmează tineri (numai?) ortodocşi, dar lucrează conform legilor şcolare şi regulamentelor existente. La

---

[1] Aflăm că proiectul de programă pentru şcoli normale e gata şi s'a trimis profesorilor de şcoli normale din unele părţi ale ţării, numai în Ardeal nu.

ce se reduce acea îngrijire? Intr'o privință te-ar putea lăsa ispitit să crezi că art. 203 pct. l) ar fi favorabil bisericii, când spune: plenul face «numirea directorului și a profesorilor dela școalele teologice pe baza recomandării făcute — pentru seminarii de secția bisericească, *pentru celelalte școli de secția culturală»;* dar secția culturală n'are între îndatoriri și numirea profesorilor de religie; atunci ce aprobă plenul?

Se va răspunde: profesorii de religie se numesc pe baza tabloului de capacitate. Nu-mi pare nimic mai absurd, decât ca zecimalele unei medii la un examen de gimnastică a intelectului să te indice de cel mai potrivit pentru un post de profesor de religie. Inainte de a-l numi profesor de religie ar trebui câțiva ani de manifestare pe terenul practic al vieții pastorale, când i se reliefează toate calitățile de bun educator. Numai atunci vom avea o adevărată viață religios-morală, când se va proceda astfel la designarea profesorilor de seminare, academii și de religie la școlile secundare.

Și poți impune aceeași măsură și celorlalte confesiuni? Se poate să primească ele ca numirile să li se facă de minister pe baza tabloului de capacitate? Sigur, că nu; nu vor primi. Atunci, repet, ai noștri să fie numiți de toate bisericile — că ministerul e al tuturor, — iar la ei nici un amestec.

E evident deci, că legile trebue să fie cât mai temeinic discutate și cât mai clar stilizate, ținându-se seamă de noile împrejurări, creiate prin lărgirea hotarelor, așa ca nici să nu se nască conflicte interne cu celelalte confesiuni și nici să nu punem Biserica ortodoxă sub tutela tuturor celorlalte biserici, prin faptul că numindu-o «dominantă» asupra ei va dispune Statul și prin reprezentanții săi de altă confesiune. Și aceasta nu se poate ajunge decât legiferându-se, că învățământul religios în școalele educative din România e confesional și obligator, rezervându-și Statul numai dreptul ca, din punctul de vedere al siguranței și onoarei lui, să cenzureze și să aprobe, ori să respingă programa analitică, manualele și numirile de profesori, pe cari din punct de vedere pedagogic îi și califică, și să controleze, ca acest învățământ să nu fie bagatelizat.

Prof. **Gh. Maior.**

VIAŢA BISERICEASCĂ.

PROBLEME ACTUALE.

Proiectul de lege pentru organizarea Bisericii ortodoxe române

a fost depus la senat din partea dlui ministru al cultelor şi, în vremea cea mai apropiată, va fi adus în desbaterea maturului corp, spre a deveni lege.

Se cade să ne ocupăm deaproape de acest proiect, menit să hotărască soartea Bisericii româneşti pe lungă vreme, să-i salteze avântul în cele religioase şi culturale, sau să-i prindă aripile ei în restricţiuni şi îngrădiri, menite să-i direcţioneze drumul, după alte voinţe, decât cele cari trebue să îndrumeze şi conducă Biserica lui Dumnezeu şi a creştinilor drept slăvitori, prin credinţă, nu numai prin botez.

Ne vom ocupa acum numai de proiectul de lege nu şi de Statutul de organizare, după care urmează să se facă aplicarea legii. Pentrucă statutul trebue să fie *întocmit de Biserică* (art. 39); deşi aceasta aduce cu sine imposibilitatea de a fi «alăturat» legii, cum se spune în acelaş articol al proiectului. Dacă Statutul se întocmeşte de Biserică atunci trebue mai întâiu să fie votată, promulgată şi pusă în practică legea de organizare pe întreagă scara, dela parohie până la congresul naţional, care singur poate întocmi Statutul, — şi atunci nu poate fi «alăturat» la prezentarea Proiectului de lege; sau dacă totuşi se alătură un Statut, el nu poate fi *«întocmit de Biserică»*. Prin urmare textul art. e un non sens; nu se poate sluji la doi domni deodată... Dar noi nici nu ne putem închipuì că un alt factor ar îndrăsni să-şi asume răspunderea pentru întocmirea Statutului, câtă vreme ar mai rămânea scris în lege că «Biserica îşi va regulamenta, conduce şi administra prin organele sale proprii afacerile...» Iar dacă reprezentanţa legală a Bisericii întocmeşte statutul de ce se fie aprobat de consiliul de miniştrii, statutul, ca şi eventualele lui modificări? Ori, la art. 6, alin. din urmă, se spune, că regulamentele întocmite de congres în cadrele legii şi ale *Statutului*, trebue să fie propuse M. S. Regelui spre aprobare. Adecă regulamentele făcute în cadrele *Statutului* se supun sancţionării Regale, iar Statutul însuşi se aproabă numai de consiliul de miniştrii. Cum, e mai superioară puterea unui for politic, călător, care azi e şi mâne se schimbă, decât puterea Regală, care se cere pentru sancţionarea unor lucruri de mai puţină importanţă, cum sunt regulamentele făcute în cadrele statutului?

Orice om cu vedere clară şi fără rezerve tăinuite, de alt ordin decât cel bisericesc, trebue să judece aşa: Legea funda-

mentală de organizare se votează de corpurile legiuitoare şi se sancţionează de M. S. Regele.

Apoi, Biserica vine să o pună în aplicare şi să-şi întocmească organizaţia sa de jos în sus, dela adunarea parohială până la cel mai înalt for legislativ, Congresul, care îşi întocmeşte Statutul de organizare în cadrele legii promulgate. Acest Statut, pentru, înlăturarea oricăror susceptibilităţi, va fi propus direct M. S. Regelui spre sancţionare, fără vre-o aprobare consiliului de miniştrii şi fără a trece prin corpurile legiuitoare. Iar regulamentele, toate câte vor trebui făcute în curgerea vremii, trebue să aibă valoare prin puterea de întocmire independentă, pe care trebue să o aibă Congresul. Ori Statul, prin reprezentanţii săi, are deplină încredere în reprezentanţa cea mai înaltă a Bisericei ortodoxe româneşti, ori nici această Biserică nu poate avea încredere în ticluirile făcute de un guvern oarecare, după interesele lui politice. Şi atunci Biserica refuză să între în vederile lui. Una din două!

Dar să trecem la analiza sistematică a proiectului de lege; cu atât mai mult, că n'am văzut până acum aprecieri în nici o altă revistă bisericească şi în nici un ziar, caşicând noua lege de organizare n'ar prezenta nici o importanţă pentru viaţa bisericească şi nici un interes pentru viaţa creştinească a celor aproape 14 milioane de credincioşi.

El prevede 5 Mitropolii după cele 5 provincii româneşti, ridicându-se şi arhiepiscopia Basarabiei la rangul de Mitropolie şi luându-i-se în schimb o Episcopie, a Hotinului, pentru Mitropolia Bucovinei, ca să aibă şi aceasta două Eparhii.

După proiect şi în conformitate cu textul Constituţiei, Biserica ortodoxă română, ca Biserică a marei majorităţi a cetăţenilor, este *dominantă* în statul român, şi este *autocefală*, adecă neatârnată de orice chiriarhie dinafară, păstrându-şi în privinţa dogmelor unitatea cu Biserica ecumenică a răsăritului.

Articolul 4 însă, este inomis necesar să se formuleze astfel: Biserica ort. rom., ca *Biserică automană* îşi va regulamenta, conduce şi administra, prin organele sale proprii afacerile»...

Fără această recunoaştere expresă a autonomiei şi fixarea ei în legea fundamentală de organizare, dacă s'a întrelăsat la alcătuirea Constituţiei, Biserica *nu poate trăi*, oricâte forme şi oricât fast am broda în jurul unei fiinţe, căreia i-s'a retezat capul. Dacă proiectul de acum s'a alcătuit tot cu concursul reprezentanţilor Bisericei, nu ne putem dumeri cum au abdicat dela această condiţie de viaţă, cei ce au semnat proiectul din toamna anului 1923, care înzestra Biserica cu deplină autonomie? Numai sunt aceleaşi persoane, responsabile înaintea lui Dumnezeu şi a oamenilor bine credincioşi?!

In fruntea Bisericii stă *Sf. Sinod* compus din toţi mitropoliţii, episcopii şi arhiereii vicari în funcţiune. Sf Sinod este cea mai înaltă autoritate pentru chestiunile spirituale şi canonice şi forul suprem pentru chestiunile bisericeşti de orice natură. (Art. 5.) Prin această atribuţie a sf. Sinod, proiectul de lege salvează principiul ierarhic, cerut de canoane cu privire la organizarea şi conducerea Bisericii. Ori care ar fi formele şi modalitatea de consultare a clerului şi a poporului prin reprezentanţii lor în diferitele corporaţii bisericeşti, cuvântul din urmă îl are în totdeauna ierarhia, sf. Sinod.

Pe lângă sf. Sinod va funcţiona în viaţa administrativă, culturală, fundaţională şi epitropească, *Congresul naţional bisericesc.* Acesta se compune din câte 6 reprezentanţi ai fiecărei eparhii, (2 clerici şi 4 mireni), *delegaţi* pe 6 ani de adunările eparhiale dintre membrii lor, sau dintre alte personalităţi ale eparhiilor respective. După cele 18 eparhii, numărul membrilor Congresului naţional bisericesc, va fi 36 preoţi şi 72 mireni, cărora se adaugă membrii sf. sinod 23, în total 131. Congresul stabileşte norme obligatorii pentru întreaga Biserică.

Organul de executivă al Congresului, ca şi al sf. Sinod va fi un *Consiliu central bisericesc*, compus din $^1/_3$ clerici şi $^2/_3$ mireni (art. 7), ca organ superior administrativ pentru afacerile întregei Biserici. Credem, că trebuia fixat, în însuşi textul legii numărul membrilor lui (15, din fiecare mitropolie 3, 1 cleric, 2 mireni).

Părţile constitutive ale Bisericii (art. 8) sunt: Parohiile, Protopopiatele, Mănăstirile, Episcopiile, Arhiepiscopiile şi Mitropoliile. Fiecare parte constitutivă se conduce independent, de altă parte constitutivă de acelaş grad, şi prin reprezentanţii săi participă la lucrările părţilor constitutive superioare.

Congresul naţional bisericesc, se constitue din membrii *delegaţi* de adunările eparhiale.

Principiul constituirii corporaţiilor superioare prin delegaţie are avantajul de a putea selecţiona mai bine valorile morale şi culturale, chemate să alcătuiască forul legislativ cel mai înalt în Biserică. Poporul se leagă obicinuit de oamenii din apropiere, pe care îi cunoaşte, şi cari pot interveni ei înşişi în alegeri, fără să fie aceia şi cei mai chemaţi la cârma trebilor bisericeşti. Din acest punct de vedere sistemul de reprezentare prin delegaţie se putea aplica şi la compunerea adunării eparhiale, lăsându-se votul direct numai în parohie şi pentru adunarea protopopească, care este mai aproape, mai în faţa credincioşilor. Cu aceasta s'ar fi redus şi prea multele alegeri, cari şi aşa nu trezesc prea mult interes.

Experienţele din trecut, sub regimul «Statutului organic» nu odată ne-au sugerat şi ideea unei adunări parohiale mai restrânse, ori a unui comitet (consiliu) parohial mai larg, care prin delegaţia obştească a tuturor membrilor parohiei, ar fi

chemat să rezolve anumite însărcinări, să soluţioneze anumite chestiuni mai delicate, cari adeseori ridică valuri în massa largă a poporului, turbură liniştea, strică armonia satelor şi crează o atmosferă, uneori aşa de neprielnică vieţii bisericeşti. In deosebi acum, până s'ar fi introdus poporul pretutindenea în noul fel de organizaţie bisericească, această corporaţie parohială restrânsă la fruntaşii vieţii săteşti, credem că ar fi fost un bine. Saşii din Ardeal, cu o incontestabilă tradiţie culturată şi educaţie civică, au această întocmire, care fereşte biserica lor de frământări în massele largi ale poporului, la alegeri mai ales.

Corporaţia de bază pentru întreaga organizaţie bisericească este adunarea parohială (sinodul). Membri ai acestei adunări sunt bărbaţii majori, de sinestătători, nepătaţi, cari îşi îndeplinesc obligaţiile lor morale şi materiale faţă de biserică şi aşezămintele ei (art. 8). Remarcăm cu bucurie precizarea obligaţiilor, faţă de textul din Statutul nostru organic, care spunea vag «datorinţele parohiale». Dar nici în proiectul nou nu e tot ceea ce trebue să stea la baza îndreptăţirii de a lua parte la conducerea bisericească. Textul proiectului trebue să se întregească astfel: «cari îşi îndeplinesc obligaţiile lor *religioase*, morale şi materiale...» In adevăr pentru a avea drepturi într'o instituţie pur spirituală, al cărei scop principal este mântuirea sufletelor, se cere ca mai întâi să fiii în clar cu sufletul tău, să ai grija lui în aşa măsură, ca să prisosească râvna ta şi pentru alţii. Unul carele deşi s'ar mărturisi credincios al bisericii şi şi-ar plati taxele şi cotizaţiile de membru, încă nu poate avea dreptul să îndrumeze cu votul său viaţa Bisericii, câtă vreme se ţine departe dela practica religioasă, ori atitudinea lui de viaţă nu este în perfectă concordanţă cu cerinţele şi principiile moralei, propoveduită de Biserică.

Precizarea criteriilor de apreciare în acest sens este o necesitate a vremii, pentru ca să fie eschişi din listele adunărilor parohiale şi, prin aceasta din toate corporaţiile superioare, cei ce nu trăesc, în viaţa lor, după normele religioase şi morale propoveduite şi practicate de Biserică. Criterii clare de apreciare trebue să fie date în Statutul de aplicare a legii, precizându-se în mod pozitiv obligaţiile religioase, cari să fie împlinite, după practica obicinuită a Bisericii, iară în privinţa obligaţiilor morale fixându-se măcar anumite oprelişti, pentru a se înţelege deplin calificativul de «nepătat». Prin aceasta s'ar înlătura elementele nepotrivite, nedemne şi nechemate să aibă un ascendent asupra vieţii bisericeşti şi creştineşti. Fără de această măsură cu greu ne vom apropia de soluţionarea problemei religioase, câtă vreme vor fi lăsaţi să stea alături, prin aceeaşi încuviinţare a Bisericii şi cu aceleaşi drepturi cei răi cu cei buni, cei credincioşi cu cei ce iau în bătaie de joc credinţa, cei religioşi alături cu ateii, declaraţi ori nemărturisiţi. O curăţire a atmosferei se impune măcar în Biserică.

Membrii adunărilor parohiale, grupaţi pe circumscripţii electorale aleg pe membrii mireni ai adunării protopopeşti şi ai celei eparhiale, de sine înţeles numai dintre ceice sunt luaţi în vre-o listă parohială. Despre acest lucru vor trebui să facă dovadă, atunci când cer încrederea parohienilor pentru a-i reprezenta într'o corporaţie superioară. Membrii preoţi ai adunărilor protopopeşti şi eparhiale, în proporţie de $^1/_3$ către $^2/_3$ mireni, se aleg în colegii preoţeşti (art. 9).

Atât adunările parohiale şi protopopeşti cât şi cele eparhiale îşi aleg un organ executiv, *un consiliu* (comitet, consistor) pentru conducerea şi administrarea afacerilor, care la protopopie şi eparhie se va alcătui din $^1/_3$ clerici şi $^2/_3$ mireni (art. 10).

Proiectul de lege provede alegerea episcopilor şi mitropoliţilor de către Congresul naţional bisericesc împreună cu adunarea eparhiei vacante (art. 12). Mi se pare atât de fără rost această măsură încât, până la definitiva stilizare a legii, nădăjduim să se revină la singura normă dreaptă: episcopul să fie ales de către adunarea eparhiei, iară mitropolitul de către adunarea mitropoliei împreună cu delegaţii eparhiilor sufragane, în proporţie egală, jumătate din arhiepiscopie şi jumătate din celelalte eparhii şi cu concursul eventual unui număr proporţional de membrii ai Congresului.

In ce priveşte candidaţii la episcopat este o necesitate arzătoare aflarea a altei modalităţi de recrutare. Norma ce se uzitează şi în alte biserici ortodoxe, autocefale, ni se pare mult mai demnă. Sf. Sinod alcătueşte în fiecare an, ori din 3 în 3 ani lista celor socotiţi de el vrednici să îmbrace înalta demnitate episcopală. Lista alcătuită de sf. Sinod se înaintează guvernului spre luare la cunoştinţă, cu dreptul firesc al escepţionării, din punctul de vedere al statului. Iar alegerea ierarhilor, să se poată face numai dintre cei cuprinşi în lista aprobată de sf. Sinod şi de guvern, la scaunele vlădiceşti, ca şi arhiereii. Această practică ar prezenta mari avantajii. S'ar afirma odată mai mult principiul ierarhic în organismul bisericesc. Ar înlătura odată pentru totdeauna imputarea de a putea ajunge candidaţi la episcopie oameni cari s'au ţinut departe de preocupări bisericeşti, au stat în slujbe lumeşti mai rentabile, pentru ca la momentul oportun să se prezinte ca pretendenţi sprijiniţi pe anume simpatii, ori prietenii. Ar îndruma apoi statornic, spre anume îndeletniciri, cu anume atitudine din viaţă, pe ceice nădăjduesc un viitor de înălţare în Biserică şi n'ar lăsa să tânjască, — văzându-şi nădejdile spulberate de veleităţi străine de biserică, — pe ceice şi-au închinat viaţa, consacrându-se slujbei bisericeşti spre mai înaltă chemare. In sfârşit practica aceasta ar înlătura cazul de conflict nedorit, când eventual un episcop ales, n'ar fi propus, de un guvern oarecare, spre confirmare. din partea M. S. Regelui. Candidaţii, fiind încuviinţaţi odată de guvern, din punctul de

vedere al Statului românesc, căci numai de aceasta poate fi vorba, numai pot fi escepţionaţi ulterior, când corporaţiile electorale n'ar alege decât dintre candidaţii trecuţi pe lista sf. sinod. Lista s'ar alcătui la propunerea membrilor Sf. Sinod, fiecare pentru eparhia sa. Oricine ar putea fi propus şi de un alt episcop, s'au ar putea cere însuşi candidatul înscrierea sa în listă. In acest caz şi-ar face autobiografia, şi-ar înainta lucrările tipărite precum şi dovezile despre activitatea sa pe teren bisericesc. In felul acesta s'ar selecţiona, din bună vreme ceice înşişi râvnesc, ca şi ceice ar fi găsiţi vrednici de opinia publică să fie trecuţi printre viitorii arhierei. Şi în vederea acestui scop s'ar creia o atmosferă în jurul numelui lor, care le-ar impune să se poarte, să trăiască şi să se pregătească, ca nişte viitori episcopi.

Alegerea arhiereilor vicari, dela Mitropolie, s'ar face tot dintre cei trecuţi pe lista sf. Sinod. In privinţa alegerii protopopilor şi preoţilor parohi, proiectul nu spune nici o vorbă, deşi aceştia sunt organe de importanţă în organismul bisericesc, cari lucrează pe răspunderea proprie. Se va lămuri în statutul de aplicare a legii? Ne vom spune atunci părerile.

Pentru judecata bisericească, proiectul de lege (art.14) prevede anumite *instanţe judecătoreşti:* Un *Consistor spiritual* eparhial ca prima istanţă, un *Consistor spiritual superior* pe lângă sf. Sinod, ca istanţă de apel recurs şi reviziune şi pentru asigurarea unităţii de jurisprudenţă. Consistoriile spirituale eparhiale pot institui judecătorii bisericeşti şi la protopopiate, pentru cauze mai mici. Constituirea şi competenţa acestor instanţe, precum şi procedura judecăţii le va determina un regulament întocmit de sf. Sinod. In privinţa instanţelor judecătoreşti, — o istituţie nouă faţă de organizaţia bisericei noastre ardelene, luându-se consistorului (consiliului) atribuţia de for judecătoresc, — deocamdată spunem atâta, că membrii acestor instanţe la protopopie, şi eparhie ca şi patriarhie, nu pot fi *numiţi* ci trebue să fie *aleşi* de către adunările protopopeşti, eparhiale şi Congresul bisericesc-naţional, sub prezidiul ordinar al acestor corporaţii. Altfel această instituţie, chiemată să întroducă în Biserică o mai severă disciplină, în cler ca şi în popor, poate să fie expusă fluctuaţiilor, cari i-ar stângini rostul prin lipsa de siguranţa stabilităţii.

Găsim că este bună separarea judecăţii bisericeşti de administraţie bisericească. Şi e firesc ca hotărârile instanţelor bisericeşti să fie executate de organele bisericeşti. Dar întrucât aceste organe nu dispun de forţa executivă, în caz de nesupunere, nu pricepem şi nu putem admite a se recurge la intervenţia Ministerului de culte, care poate interveni şi poate lăsa lucrul baltă, dacă nu va vrea să-i dea chiar altă întorsătură. Biserica trebue să aibă însă siguranţa, că hotărârile ei sunt executorii, în chestiuni bisericeşti de orice nuanţă. Şi atunci legea trebue

să prevadă, că în caz de nesupunere, organele statului execută sentinţele organelor bisericeşti, ridicate la valoare de drept, la simpla cerere a forului bisericesc competent.

Judecarea ierarhilor se face în prima şi ultima instanţă de către Sf. Sinod, iar pentru delicte ordinare şi politice de către Inalta Curte de casaţie.

Cheltuielile de întreţinere (art. 20) a întregului organism bisericesc (cult, slujitori, aşezăminte) se vor acoperi din mijloacele proprii bisericeşti. In scopul acesta Ministerul cultelor dă în administrarea Bisericii averile şi fondurile pe cari le-a administrat până acum pentru părţile constitutive ale Bisericii, cari în vechiul Regat nu aveau dreptul de a poseda averi proprii. Când mijloacele Bisericii sunt insuficiente pentru acoperirea cheltuielilor, la cerere, Statul pune la dispoziţia Bisericii sumele necesare spre completare, după normele generale stabilite prin lege şi în armonizare cu salariile funcţionarilor publici, veniturile clerului şi plata funcţionarilor eclesiastici. Ajutoarele acordate de stat, — după constatarea necesităţilor şi veniturilor, de cari dispun părţile constitutive bisericeşti, — vor fi puse la dispoziţia organelor administrative bisericeşti cu precizarea destinaţiunii lor. Aceste organe trebue să poarte conturi şi registre de evidenţă după cari să se poată controla de Minister dacă sumele au fost întrebuinţate după destinaţiunea lor. Şi în acest scop alegerile şi numirile, în posturile subvenţionate de stat, vor fi comunicate Ministerului de culte.

Pentru trebuinţele generale bisericeşti, în vederea îndeplinirii misiunii religioase, culturale şi filantropice a Bisericii, se prevede înfiinţarea unui *fond general bisericesc* şi pentru administrarea acestui fond o *Eforie a Bisericii ortodoxe române,* ca organ executiv al consiliului central.

Nu putem pricepe de ce proiectul vrea să creeze în sânul consiliului central un organ a parte, pentru administrarea unui fond, creiat din averile bisericii, din donaţiuni, din contribuţiuni aprobate de Congres, din cotele eparhiilor şi din sumele vărsate de stat. Părţile constitutive ale Bisericii: eparhii, protopopiate, parohii, cari sunt «persoane morale, cu dreptul şi datoria de a păstra şi aduna averi mobile şi imobile, de orice fel» îşi pot administra averile şi fondurile prin consiliile lor. Consiliul central să nu poată fi înzestrat cu această încredere, să fie nevoie de o epitropisire specială?

Mi se pare, că aici legea vrea să introducă tutoratul Ministerului de culte asupra Bisericii. Aşa apare din felul compunerii acestei Eforii cu un membru numit de minister. Un membru numit de alt factor în organismul unei instituţii autonome, dărâmă însaşi autonomia, şi noi nu voim să abdicăm dela autonomia Bisericii odată cu capul. Căci în felul cum e prevăzută de proiect această Eforie, care stă «deopotrivă sub

controlul Ministerului de culte şi al consiliului central şi în directă legătură cu ele», — ea numai este «organul executiv al consiliului central», ci organul ministerului în casa Bisericii vechea «Casă a Bisericii» sub altă formă, care ar avea drept de amestec şi în administrarea averilor eparhiale şi cu care nu ne putem învoi, pentrucă tot streină rămâne de fiinţa Bisericii.

In sfârşit chestiunea cea mai gravă. Prin proiectul de lege Statul îşi rezervă «dreptul superior de inspecţiune şi control asupra Bisericii şi organelor ei, pe care îl exercită, prin Ministerul cultelor, potrivit legii de organizare a acestui Minister». Iar «controlul financiar se va exercita conform unui regulament întocmit de ministerul cultelor şi cel al Finanţelor».

Aici se preconisează dreptul de amestec direct şi nelimitat al organelor de stat în viaţa internă a bisericii; lucru împotriva căruia Biserica e datoare a se ridica prin reprezentanţii ei, cu ultima energie, pentru a nu îngădui să devină lege tendinţa de sugrumare premeditată a autonomiei.

Nu pricepem nici decum organul bisericesc dela noi, care, prin condeiul unui om cu pretenţii de veche experienţă pe terenul unei organizaţii autonome şi constituţionale, poate scrie: «Astfel deci noul Proiect şi noul Statut de organizare nu diferă în privinţa principiilor fundamentale conducătoare, de Statutul organic şagunian». Nu poate fi aceasta decât o lunecare de gândire nehotărâtă ori nelămurită, câtă vreme acelaş scrie în continuare: «...mirenii vor forma a cincia roată la car»... «toate concluzele adunării eparhiale sunt supuse *aprobării* episcopului. Această dispoziţie e cu totul lipsită de temei»... şi face rezultatul muncii eparhiilor printr'aceea ilusoriu, că se face atârnător de bunăvoinţa episcopului». Iar cu privire la cuprinsul §-ului 153 din Statut spune: «s'ar putea deduce că eparhia o cârmueşte episcopul singur în mod absolutistic, iar adunarea eparhială şi consiliul eparhial ar fi numai nişte organe ajutătoare, pe care le poate folosi episcopul după placul său». Mângăierea pe care o găseşte în §. 182 e pur platonică, dacă se văd drepturile consiliului eparhial în art. 193—203. Şi încheie acelaş scriitor, comentând raportul de drept dintre biserică şi stat: «Ciudată autonomie aceasta!» — Şi pe lângă aceste constatări susţine totuşi că «alcătuitorii noului proiect de lege şi statut nu s'ar fi abătut mult dela principiile fundamentale conducătoare din Statutul organic şagunian» — măcar că autonomia e o ciudăţenie, episcopatul absolutistic şi mirenii a 5-a roată. Ciudat raţionament, zic eu!

Ce am fi fost noi în stare să facem în trecut când un alt factor ar fi îndrăznit să-şi aroage dreptul de control şi de inspecţie asupra organelor Bisericii?! Guvernul ungar, când a îndrăznit să trimită un comisar ca să asiste numai la o adunare bisericească a fost îmbrâncit afară, ori scos frumuşel de braţ,

dar nici nu s'a desbătut în fața lui, necum să i se recunoască drept de control și inspecție.

De s'a întâmplat să reclame cineva din sînul Bisericii la guvern — erau și în trecut mentalități strâmb formate, cari neputându-și validita veleitățile personale în cuprinsul organismului bisericesc, se adresau factorilor din afară — guvernul străin de noi și dușman, n'a îndrăznit *nici odată* să se amestece în daravelile interne ale Bisericii. In cazul cel mai favorabil reclamantulului, se cereau dosarele, se examina faptul dacă a fost respectată legea, dacă formele de procedură au fost îndeplinite — și atât. Nu s'a întâmplat, pe cât știm, nici odată să fi intervenit direct autoritatea statului, să se fi amestecat în fondul vreunei chestiuni. Intr'un singur caz, mi-se pare, ministrul a atras atențiunea ierarhului, în mod particular. Așa se respecta autoritatea Bisericii din partea Statului dușman și asupritor. Și așa se înțelegea și se manifesta dreptul de *supremă inspecțiune* a Majestății Sale, și nu a Statului. Și acum Statul român tinde să aibă dreptul superior de inspecțiune și control și asupra organelor Bisericii. Dacă Statul vrea să facă acum din toate provinciile Bisericești unite, provincie administrativă, ca de pildă un județ oarecare, e bine să o știm lămurit, ca să fim în clar că în fruntea eparhiilor avem prefecți, cari și pe mai departe pleacă și vin cu guvernele trecătoare, că protopopii sunt administratorii de plasă și preoții — mai știm noi ce? — dar toți expuși tuturor capriciilor celor, pe cari «legea de organizare a Ministerului cultelor» va binevoi să-i trimeată pe capul lor.

Ori se mărginește Statul la *dreptul de supremă inspecțiune a M. S.* și renunță cu desăvârșire la tendința de a *avea un drept superior de inspecțiune și control*, ori apoi Biserica e datoare să *împiedece proiectul de a deveni lege*, cu orice mijloace constituționale. Libertatea bisericii trebue salvată.

O atitudine hotărâtă și energică a ierarhiei noastre, — a sf. Sinod, secondată de toți preoții, deputați și senatori cărora nu se poate să nu li se adaugă și mulți creștini, cu adevărat credincioși, — nu va îngădui guvernului să sfideze instituția, care are origine dumnezeească. Reușita guvernului în intențiunile sale va răsfrânge răspunderea asupra celor ce n'au știut, ori n'au vrut să-și facă datoria de apărare a patrimoniului sfânt, moștenit dela înaintași. Preotul **M. Șeiceanu.**

Evanghelia vrea, după cum s'a exprimat cineva cu dreptate, — să transforme socialismul, care se întemeiază pe lupta dintre interese contrare, într'un socialism, care să se sprijine pe conștiința unei comunități sufletești.

In acest înțeles, misiunea socială a Evangheliei niciodată nu va putea fi întrecută. *Harnack.*

MIŞCAREA LITERARĂ.

Problema catehizării ortodoxe câştigă deslegări şi isbânzi practice. Am afirmat şi până acum cu convingere şi pasiune că opera de catehizare rezolvă una din cele mai esenţiale probleme ale pedagogiei creştine şi naţionale.

Oricât s'ar osteni ideologia laică şi concepţia economistă să găsească o formulă magică de refacere a vieţii româneşti — nu vor isbuti câtă vreme ele vor aluneca pasive pe lângă factorul sufletesc care trebuie să fie preocuparea centrală a oricărei întreprinderi de reorganizare, şi de reconstrucţie a vieţii sociale.

Viaţa unui popor este alcătuită din infinite forme analitice ale unei profunde sinteze spirituale. Forţa dinamică şi vitală care pune în funcţiune vastele rezorturi ale vieţii sociale, este elaboratul unui motor interior: conştiinţa morală, voinţa de idealizare progresivă — adică tendinţa către ascensiune spirituală din ce în ce mai entuziastă şi mai universală. — Viaţa omenirii sporeşte în extensiune în măsura în care ea creşte în adâncime.

In acest înţeles civilizaţia adevărată şi cultura valabilă, sunt numai înfăţişeri ale intensităţii spirituale — adică ale unei profunde vieţi lăuntrice.

Atâtea creaţiuni culturale reale vom putea realiza câtă superioritate morală vom putea coborâ în esenţa vieţii noastre sufleteşti.

Capacitatea culturală a unui neam va fi deapururi în funcţie de fundamentele etice ale fiinţii lui spirituale. Educaţia religioasă ne apare deci ca un mijloc sigur de spiritualizare — deci ca o rezervă neistovită de perspective culturale şi de posibilităţi de creaţiuni ideale.

De-asupra tuturor convulsiunilor sterpe ale vieţii contemporane se încheagă în omenire, fără să băgăm aproape de seamă, o vastă solidaritate în jurul acestei concepţii; iar lucrarea de care vrem să vorbim este un rod ales al inspiraţiei şi orientării idealiste prin care autorii ei cred că vor putea înviora şi fecunda energiile spirituale ale naţiei noastre creştine şi ortodoxe.

Mă gândesc la cartea de curând ieşită la lumină: *«Istoria biblică în chipuri»* a Părinţilor *E. Todoran* şi *Gh. Maior* ambii profesori la *Şcoala normală «Andreiu Şaguna»* din Sibiu.

Năzuind să prindă de sufletul elevilor lor, cât mai organic puterea şi criteriul etic, aşa cum se desprinde el din învăţătura Mântuitorului, şi-au controlat, şi-au verificat şi interpretat zi de zi experienţele lor de laborator catehetic, şi au ajuns de grabă la certitudinea necesităţii unui metod psihologic de eficacitate, în statornicul lor misionarism educativ.

Din această preocupare şi experienţă a rezultat atât de utilul material biblic intuitiv cuprins în cartea mai sus amintită.

O istorie biblică în chipuri, în felul lucrării de faţă, noi n'am avut până acum. Albumul biblic cunoscut şi ieşit din oficină eterodoxă, este lipsit de preocupări metodice şi impropriu pentru un învăţământ intuitiv.

Infăţişându-ne 39 de icoane din V. T. şi 59 din N. T., alese potrivit programei analitice în vigoare, autorii au urmărit «să fixeze *tema lecţiei* şi indicând pentru tratare în paranteză cartea, capitolul şi unde a fost necesar şi versul din Sf. Scriptură, iar sub ele exprimând prin cuvintele Sf. Scripturi (ediţia şaguniană) *ideea generală* la care trebuie să ajungă lecţia, lăsând formularea definitivă în sarcina propunătorului».

Chipurile sunt prezentate în proporţii satisfăcătoare pentru scopul *intuirii* — limpede schiţate şi expresive din punctul de vedere al substratului psihologic şi al fizionomiei morale. — Cele mai multe sunt împrumutate din biblia *fericitului Şaguna* iar altele din reproduceri după tablouri celebre.

Cateheţii vor avea deci la îndemână un foarte preţios material intuitiv şi lucrarea lor de formare a conştiinţii religioase şi de desăvârşire a voinţii morale, va fi în chip simţitor ajutată şi uşurată. — Ei vor fi îndemnaţi să facă apel mai des la textul Sf. Scripturi pentru lămurirea circumstanţiată a icoanei respective şi deci să nu se mai mulţumească, din motive de comoditate cu expeditiva dar insuficienta şi uneori atât de denaturata informaţie cuprinsă prea stângaci în unele manuale de istorie biblică.

Oricine doreşte să facă din învăţământul religios o realitate vie, substanţială şi reformatoare pentru viaţa sufletească a copiilor, va trebui să pună la contribuţie neapărat lucrarea, săvârşită întru mari jertfe materiale, a profesorilor Todoran şi Maior.

Cu aceste preţuiri o recomandăm călduros colegilor preoţi şi profesori, în credinţa că ea câştigă deslegări şi izbânzi practice pentru problema catehizării ortodoxe în ţara noastră.[1]

Dr. Gr. Cristescu.

*

„La cine ne vom duce?..“ *12 meditaţii pastorale* de *Pr. Dr. Gr. Cristescu*, profesor la academia teologică «Andreiană» din Sibiu, «Biblioteca bunului păstor» pag. 40. Preţul Lei 20·—.

Mai prin anii trecuţi şi subsemnatul am scris şi am militat mult prin reviste pentru o întoarcere a năzuinţelor noastre

[1] Se poate comanda la autori Şc. Normată «Andrei Şaguna» Sibiu costul 45 lei plus 5 lei rambursuri. Comitetele şcolare şi cele parohiale vor putea să şi-o procure din fondurile respective afectate înfiinţării de biblioteci.

preoţeşti, tot mai mult spre partea Mariei, spre misiunea internă, spre evanghelizarea şi spiritualizarea sufletelor. Aş mai fi avut poate de spus unele-altele în legătură cu aceste chemări ale vremilor nouă, dar de 3 ani trecuţi am apucat cu redactarea gazetei «Lumina Satelor» în care am încercat şi încerc să pun în praxă feliul cum înţeleg eu evanghelizarea în împrejurările de azi. De lângă această gazetă şi dela masa mea de muncă obositoare, m'am bucurat şi mă bucur din tot sufletul când şi de ici şi din colo am auzit ridicându-se glasuri nouă de evanghelizatori şi secerători harnici şi înţelegători ai cerinţelor pastorale din vremile noastre.

Un astfel de glas nou, pe care îl urmăresc de multă vreme cu toată simpatia şi dragostea ce leagă sufletele cuprinse şi aprinse de acelaş fior, este şi al părintelui Gr. Cristescu. Părintele Cristescu este un om nou aici în Ardeal. Dar nu în acest înţeles este un om nou că a venit la noi din Craiova, ci prin feliul şi concepţia şi căldura de viaţă creştină pe care o predică. Cine l-a auzit vorbind pe părintele Cristescu, şi-a dat îndată seamă că are în faţa lui un creştin care vorbeşte dela picioarele Crucii. Cine l-a auzit vorbind, şi-a putut da seama despre ce înseamnă vorbele Mântuitorului: «din prisosul inimii vorbeşte gura». Părintele Cristescu vorbeşte dulce, cald, convingător ca şi unul ce «are putere» din legătura ce şi-a făcut-o cu Mântuitorul (şi păr. Cristescu are şi laturea cealaltă a creştinismului: îndrăsneala de a spune adevărul creştin deplin «fără să se uite în faţa oamenilor» (Marcu 12, 14).

Şi aşa e şi scrisul Sf. Sale. Cine a cetit articolele lui de prin «Rev. Teol.» şi alte reviste cunoaşte căldura şi puterea acestui suflet. Acum păr. Cristescu a scos o broşură cu 12 minunate meditaţii religioase, pe cari le-a ţinut în toamnă la cursurile preoţilor din Sibiu. Cei ce le-au auzit aceste meditaţii nu le vor uita niciodată, iar celor cari nu le-au auzit, iată li se dă acum prilej să şi le procure şi să le cetească. Cele 12 meditaţii sunt grupate pe lângă 12 bine alese şi mult grăitoare citate din evangheliile Mântuitorului («Zachee coboară», «Şi n'am prins nimic», «De aţi fi din lume», «Iar Varava era tâlhar», «Au nu era inima noastră arzând», «Ce dormiţi?», «Ce voeşti să-ţi fac?, Doamne să văd», «Dar cei 9 unde sunt?», «Nimic să nu luaţi pe cale», «Ce plângi, pe cine cauţi?», «Eu sunt buciumul, voi mlădiţele»). Minunate sunt aceste meditaţii şi minunată este limba şi expunerea în care sunt redate. Cetindu-le, nu odată ai impresia că ceteşti o poezie, un poem religios, atât e de frumos fondul şi forma lor. In unele — ca în «Şi n'am prins nimic» — e pusă toată problema păstoririi de suflete şi toată deslegarea ei. Cei ce se plâng că n'au succese pastorale, să cetească această meditaţie. Meditaţiile pot fi folosite şi ca idei pentru predici.

Din acest prilej țin să amintesc că păr. Cristescu a mai scos încă 4 cărți tot așa de frumoase și folositoare: *Capernaume, Capernaume!*, *Fapte și orientări creștine*, *Imperativul creștin*, *Cultul creștin*. Toate cărțile păr. Cristescu sunt cărți «cu putere» pentrucă sunt gândite și scrise la picioarele Crucii. Sunt izvorâte din prisosul unei inimi ce arde pentru Domnul și care ne va mai da încă multe lucruri frumoase. Toți preoții să cetească aceste cărți ca să înțeleagă ce înseamnă misiunea internă: o inimă ce arde pentru Domnul. Numai o astfel de inimă poate face misionarism și operă de evanghelizare și de spiritualizare a sufletelor.

Preoțimea stă azi la o răspântie. Din un trecut prea formalist, administrativ (și prea numai naționalist aici în Ardeal) trebue să treacă mai mult spre Mântuitorul, spre misiunea internă, spre evanghelizare. Părintele Cristescu și alții împreună cu el au trecut această răspântie și cheamă și pe alții să le urmeze. Cărțile de mai sus încă sunt o chemare și sunt un ajutor preoților să treacă răspântia. **Pr. I. Trifa.**

*

Căile de urmat pentru răspândirea învățăturei creștine în popor. Referat cetit în Congresul Asociației din Octomvrie 1923, de *Pr. Gr. I. Cristescu*, președintele societății preoțești «Renașterea» din Craiova. București, pag. 22, prețul Lei 5·—.

La congresul «Asociației generale a clerului», ținut în 1923 la București, păr. Cristescu avea să prezinte un referat. Și l-a prezentat atât de surprinzător ca gândire și neașteptat ca formă, încât un mirean, care ascultase, a oferit îndată o mie de lei pentru tipărire și răspândire, și alții au făcut la fel de s'a strâns o sumă însemnată de bani.

S'a tipărit și ni s'a trimis acum și nouă. Folosim prilejul să atragem atențiunea Onor. preoțimi asupra broșurei care cuprinde orientări prețioase pentru îndrumarea activității noastre pastorale.

In partea primă referatul este o analiză a stărilor generale în care ne zbatem, țara întreagă, ca și tagma preoțească în special. Nu e o critică a unor stări rele, ci o diagnoză a boalei de care suferim, după care se prescriu posibilitățile de îndreptare, care culminează în datoria noastră de «a ne gândi serios la încreștinarea sufletului neamului nostru, adică la trezirea și formarea conștiinței lui religioase, pentru a chezesui vrednicia lui omenească în cadrul vieții obștești și biruințele lui prin nădejdea desăvârșirii».

Apoi se ocupă de preot ca putere de încreștinare. Ii cere să fie un *cititor* și un *trăitor* de fiecare zi al cuvântului lui Dumnezeu. Pentru aceasta să fie pregătit din seminar, unde trebue să domnească o atmosferă de reculegere, de așteptare

şi de revizuire a conştiinţelor, ca şi în ziua Cincizecimei, în casa unde privegheau ucenicii. Şi tot aşa la facultate, în aceeaş atmosferă de entusiasm şi spiritualitate trebue să fie împărtăşite îndrumările misionare şi de păstorire, punându-se la temelie reînvierea studiului clasicităţii creştine, prin sporirea literaturii bisericeşti.

Ca mijloace de propagandă se cere: Biblia, în ediţii pentru felurite necesităţi, literatură religioase, icoane, cruciuliţe,... ca să se împartă în legătură cu momente religioase din viaţa creştinului.

In partea a doua, referentul a înfăţişat plastic şi cuceritor felul de lucrare a Societăţii «Renaşterea» a clerului din eparhia Râmnicului-Noul-Severin. Mai tinără decât «Asociaţia A. Ş. a clerului nostru, această Societate a pornit la luptă şi a câştigat izbânzi, cari pot fi pentru noi o mustrare şi un îndemn. In organizaţia ei se aseamănă cu Asociaţia noastră, având împărţiri pe judeţe adică protopopii ca şi la noi, şi pe «centre parohiale», cărora noi le zicem *cercuri religioase.* Felul de funcţionare al acestor organisme ar putea da impuls spre complectarea formelor, în cari să se îndeplinească lucrarea de păstorire şi la noi.

Vom avea prilejul să mai revenim asupra acestei chestiuni în legătură cu o reprivire asupra activităţii de 5 ani a Asociaţiei noastre. Deocamdată recomandăm cu stăruinţă atenţiunii fraţilor preoţi, broşura părintelui profesor Dr. Gr. Cristescu, pentru a-şi lua orientări noui şi îndemnuri bune în activitatea pastorală pe care trebue să o îndeplinească. **Pr. P. T. M.**

*

Biserica Română şi noua ei organizare. Am analizat în numărul trecut al Revistei noastre cartea cu acest titlu a dlui *Ioan Gh. Savin.* Am privit-o atunci numai sub aspectul interesului ce compoartă problema actuală a organizării unitare a Bisericii. Concepţia noastră în materie de organizare, întemeiată pe principiile de autonomie şi constituţionalism, nu putea îngădui afirmarea superiorităţii organizaţiei Bisericii din vechiul regat, faţă de organzaţia noastră, mult mai avansată. Suntem aplicaţi să facem concesii, de dragul unei organizaţii cât mai unitare pentru întreaga Biserică, pentruca prin ea să fie ajutată Biserica din toate provinciile la ridicarea în prestigiului şi progres.

Ne-am ocupat de data trecută numai cu asemănarea Bisericii din Regat cu cea din Provincii. Şi vom mai reveni asupra celor ce se cuprind în capitolul Bisericii din Vechiul Regat, fiind vorba aici de legiuirile privitoare la cler şi parohii. Şi nu vom lăsa fără observaţii nici chestiunea salarizării clerului şi nici activitatea culturală şi socială a Bisericii.

Acum, dupăce am primit cartea şi la redacţie, ne vom ocupa de ea mai în amănunte. De astădată vom avea în vedere însă numai capitolul despre «Instrucţia clerului».

Remarcăm cu vie plăcere dragostea caldă şi interesul viu al autorului pentru această problemă, care, incontestabil este cheia de deslegare a întregului complex de chestiuni bisericeşti. Cum e preotul aşa e Biserica!

Nu putem zăbovi la partea istorică, prin care a trecut această instrucţie în vechiul Regat, pentrucă spaţiul îngust abia ne îngădue preocuparea de situaţia actuală. Şi poate am fi ispitiţi din nou să vedem un amestec al statului într'o problemă de domeniul intern al Bisericii, când trebue să facem constatarea că statul singur a organizat şi administrat şcoalele teologice, dând chiriarhilor îndreptăţirea platonică de a face inspecţii, fără posibilitatea de a interveni şi direcţiona pregătirea clerului, după nevoile bisericeşti. Statul creştea pe preoţi şi îi trimetea să colaboreze cu ierarhia. Aşa este explicabil lipsa «duhului bisericesc» în seminarii şi la facultatea teologică.

Pentru a realiza o îndreptare în viitor, aprobăm cu tot sufletul părerile autorului, privitoare la facultăţile de teologie, cari trebue *să rămână în strânsă legătură cu universităţile*, pentru a se putea menţine şi intensifica «corespondenţa de cursuri între facultăţi». Este aceasta singurul mijloc de a pune pe teologi în legătură cu cultura umană în toată complexitatea şi actualitea ei şi de a pregăti cu adevărat *ştienţific*, făcându-se legătura teologiei cu celelalte ştiinţe. Iar de altă parte numai aşa se vor familiariza studenţii celorlalte facultăţi cu elementul creştin, ca factor de înălţare şi de întărire culturală. Consimţim din plin şi cu orientările privitoare la îndrumarea activităţii şi a scopului pe care trebue să-l urmărească facultăţile teologice în cadrele universităţilor. Este o necesitate arzătoare de a se înfiinţa şi facultatea de teologie şi pe lângă acele universităţi unde lipseşte, pentrucă numai aşa e servită complect cultura neamului când grija pentru ea este în desăvârşită armonie cu cerinţele sufletului românesc, care în esenţa lui e religios.

Nu putem însă consimţi cu părerea privitoare la seminarii, după tipul din vechiul Regat. Aceste seminarii mai pot fiinţa în chip transitoriu, dar ele trebue să dispară repede, în forma lor de institute cari pregătesc pe viitorii preoţi. Cultura teologică pe care şi-o poate însuşi elevul în 7—8 ani, de şcoală secundară (seminar-liceu) şi vârsta prea fragedă la absolvire, nu mai corespund necesităţilor actuale.

Dacă facultăţile trebue să rămână în domeniul ştienţific, cu chiemarea de a pregăti elemente pentru statul major în Biserică şi de a realiza operă teologică constructivă şi de apărare a ortodoxiei; pregătirea preoţimii pentru viaţa practică, pentru misiunea pastorală, trebue să se facă în *academii*. Acestea se vor înfiinţa în centrul fiecărui eparhii, sub ochii ierarhului. Şi îşi vor recruta studenţii din absolvenţii şcoalelor secundare. Niciodată nu ne-am da plainici pentru a renunţa la academii spre a ne întoarce la tipul seminarului din vechiul

Regat, fie şi cu 8 clase. Şi nu e nici decum un motiv puţinii studenţi la academiile din Ardeal în anii de după răsboi. Era firesc să nu râvnească la preoţie tinerii cari puteau fi aplicaţi cu 8 clase în serviciul statului cu o leafă de începător de 3 ori mai mare ca a preotului cu mulţi ani de serviciu. Dar iată s'au cam umplut locurile în slujbele de stat şi în toamna anului trecut a fost o afluenţă surprinzătoare la Sibiu, la Cluj, la Oradea ca şi la Arad şi Caransebeş deşi aceste din urmă continuă cu calitatea lor de institute teologice.

Lucrul, de necesitatea căruia am vrea să convingem pe dl Savin este acela de a interveni cu aceeaş însufleţire şi căldură acolo, unde se cade ca în oraşele de reşedinţă episcopale cel puţin, liceele să i-a caracterul seminariilor cu 8 clase, dându-se elevilor deosebită educaţie în spirit religios, printr'un personal anume pregătit şi aplicat cu asentimentul chiriarhului şi în internate bine organizate în acest scop.

Iar al doilea lucru, care trebue să câştige fiinţă reală este acela, ca şcoalele de pregătire a clerului, facultăţile încă, dar mai ales academiile, institutele teologice şi seminariile — până vor mai trăi în felul lor de azi — să treacă *sub oblăduirea* Bisericii. Cu aceasta nu înţelegem «dreptul de numire a directorilor şi personalului din partea chiriarhului», ci întreaga organizare, cu programe şi personal să stea sub conducerea autorităţii bisericeşti, ierarh şi consistor (consiliu) eparhial, pentruca astfel să fie asigurată stabilitatea celor aplicaţi, cari să nu depindă nici de dl ministru nici numai de chiriarhi, care şi el poate fi cuprins de veleităţi.

In acest caz — şi altul nu poate fi soluţie norocoasă — nu mai poate rămânea articolul 33 din proiectul de lege pentru organizarea unitară, a Bisericii, care dă drept de amestec şi dispunere miniştrilor de culte şi instrucţie şi la programele de studii şi la numirea profesorilor.

Şi avântul *culturei teologice* este condiţionat de *autonomia* bisericească! *P. T. M.*

CRONICĂ BISERICEASCĂ-CULTURALĂ.

Congresul naţional bisericesc al Mitropoliei noastre, ajurnat în toamnă, s'a întrunit din nou în şedinţă pe zilele de 2—3 Martie, sub prezidiul I. P. Sf. Sale Mitropolitului nostru *Nicolae*. Avea să se pronunţe acum asupra «proiectului de lege pentru organizarea Bisericii ortodoxe române» din întreagă ţara şi să stabilească textul Statutului, menit să înlocuiască «Statutul organic».

De acord cu dl ministru al Cultelor, însuşi membru al Congresului, s'a găsit formula cea mai potrivită a mulţumi toate aşteptările şi s'au nivelat toate deosebirile, create de evo-

luţia istorică, în bisericile provinciilor româneşti, acum unite între graniţele etnice a românismului, sub o singură stăpânire.

S'au strecurat cinci ani de aşteptare în nădejdea ceasului, menit să desăvârşască opera, în puterea căreia Biserica neamului românesc să ia un nou avânt în împlinirea misiunei sale religioase şi culturale. Şi ceasul a sosit, justificând pe deplin aşteptările.

Proiectul de lege, ieşit din colaborarea Sf. Sinod, ajutat de comisia specială, delegată de reprezentanţii bisericeşti din toate provinciile şi a guvernului, reprezentat prin dl ministru al Cultelor, — se întemeiază pe principiile fundamentale ale încercatei noastre organizaţii bisericeşti: *autonomia*, recunoscută şi în Constituţia ţării; *constituţionalismul* cu sistemul reprezentativ şi cu *participarea mirenilor*, în $^{2}/_{3}$ parte, la conducerea afacerilor bisericeşti. Biserica este lăsată să se organizeze după dreptul său canonic. Moştenirea Slăvitului Mitropolit Şaguna trece în conştiinţa neamului românesc de pretutindenea.

Astfel instituţia dumnezeiască a Bisericii se aşază pe temelie trainică, scoborându-şi rădăcinile adânc în massele largi ale poporului şi în celelalte provincii bisericeşti, înfrăţind sufletele şi înălţându-le spre Dumnezeire.

Toate nuanţele proiectului de lege, — arătate şi de mine la alt loc, — cari isbeau în autonomia şi constituţionalismul, concrescute cu sufletul ardelenesc, au fost netezite şi înlăturate, prin înţelegere frăţească. S'au găsit soluţii mijlocitoare şi pentru chestiuni, ce păreau aproape imposibil de armonizat.

Controlul statului s'a redus numai la cele financiare, asupra banului pe care statul îl dă ca subvenţie, ori ca întregire la lefurile personalului bisericesc.

Determinarea modalităţii de instituire a preoţilor şi protopopilor la locurile vacante, a fost dată în atribuţia adunărilor eparhiale, încât la noi se vor institui tot pe temeiul alegerii, făcute în respectivele corporaţii bisericeşti.

Alegerea episcopilor, prevăzută de proiect să se facă de Congresul naţional central, a fost armonizată cu cerinţele sufletului popular dela noi, astfel că se vor face în viitor de adunările eparhiale, la locul lor de reşedinţă, complectându-se cu un număr egal de membri ai congresului naţional-bisericesc, traşi prin sorţi.

Congresul nostru mitropolitan împreună cu organul său executiv va continua să fiinţeze şi funcţioneze cu acelaş mod de constituire şi cu aceleaşi atribuţiuni, până la rezolvirea afacerilor comune episcopiilor Mitropoliei Ardealului.

O înoire faţă de trecut vor fi şi la noi instanţele judecătoreşti, întrucât judecata se ia din atribuţiunile consistoriilor, (consiliilor) ca senate bisericeşti. Cea dintâi va fi la protopopiat, a doua la eparhie, numită Consistorul spiritual eparhial, apoi instanţă de apel va fi Consistorul spiritual mitropolitan şi

în sfârşit pentru afacerile apelate dela acestea din urmă, va funcţiona un Consistor spiritual, pe lângă Sf. Sinod, ca instanţă de revizuire şi pentru asigurarea unităţii de jurisprudenţă.

Era lipsă de o instituţie, care să adâncească şi să pună în mai mare valoare chestiunea disciplinei în biserică, pentru cler ca şi pentru credincioşi, căci prea s'au slăbit îngrădirile şi moravurile curente au făcut să fie tolerate prea multe abateri, cari au slăbit forţa de viaţă a bisericei lui Hristos.

A fost un moment solemn, de o importanţă epocală clipa, când I. P. Sf. Sa încunjurat de episcopii sufragani a enunţat în Congres desăvârşirea operei de organizare unitară a Bisericii româneşti din întreaga ţară. Congresul, într'un elan de însufleţire, prin aplause frenetice, a dat consfinţire înfăptuirii organizaţiei Bisericii ortodoxe române.

Dacă Ardealul n'ar fi justificat până acum nădejdile, cari însufleţeau pe toţi în largul ţării întregite, în privinţa aportului politic şi social, pe care il va aduce jertfă de bună mireasmă pe altarul patriei tuturor Românilor, — avem acum mângâierea şi mândria legitimă de a fi adus, pe teren bisericesc, zestre scumpă la temelia închegării sufletului unitar al neamului, prin organizarea Bisericii sale. Preot **M. Seiceanu.**

*

Examenul de promovare şi dreptul la protopopie. Congresul nostru naţional bisericesc, din toamna anului trecut, s'a ocupat de o chestiune, care a adus legitimă bucurie în rândurile preoţimii. E vorba de introducerea examenelor de promovare.

Sunt atâtea cazuri, când oameni cu pregătiri modeste, cu succese şcolare mai puţin strălucite, s'au validitat surprinzător în viaţă. In definitiv studiul făcut în particular are aceiaş valoare reală, ca şi învăţătura dovedită cu certificat şcolar, şi experienţa vieţii nu e o şcoală de mai puţină importanţă, decât şcoala care dă note. De aceea socotim binevenită hotărârea congresuală, care dă putinţa oricui să obţină un certificat de calificare mai bună, decât cea pe care un candidat de preot ar fi obţinut-o la vremea absolvirii şcoalei. In alte biserici astfel de examene din materiile teoretice şi practice sunt ceva obligatoriu pentru întreaga preoţime, la anumite intervale. Şi au dat rezultate preţioase. Mai întâiu un examen în perspectivă sileşte pe oricine se înveţe carte. Un nou examen, dupăce a ieşit în viaţa practică, îţi impune să te ţii la curent cu literatura şi cu cultura teologică. Ce mare binefacere ar fi pentru biserica noastră o astfel de îndatorire pentru preoţimea care aşa de uşor se pierde în vârtejul nevoilor vieţii săteşti.

Dar deocamdată e un pas înainte şi această hotărâre a congresului. Ea este următoarea: »Candidaţii de preoţi (şi preoţii înşişi, de sigur) cari la examenul de calificaţie preoţească au obţinut o notă care îi califică numai pentru parohii de

cl. II-a sunt în drept ca după un serviciu în biserică de cel puţin 5 ani, să se supună unui nou examen (examen de promovare) în scopul de a-şi câştiga notă pentru parohii de cl. I.

Asemenea se admite şi preoţilor calificaţi pentru parohii de cl. III-a, prestând examenul de promovare, să fie promovaţi în cl. II-a şi după un interval de cinci ani, au drept să se supună din nou la examenul de promovare, în scopul de a-şi câştiga calificaţiunea pentru parohii de cl. I.

La aceste examene se va lua în seamă nu numai pregătirea candidatului, ci, îndeosebi, şi activitatea, pe care candidatul a desfăşurat-o în serviciul bisericesc sau şcolar, destoinicia intelectuală şi morală, precum şi meritele câştigate în cursul acestei activităţi.

Pe temeiul acestei hotărâri congresuale Consistorul eparhiei Oradea-mare a şi formulat un proiect de «regulament pentru examenul preoţesc de promovare», pe care păr. Protos. Dr. A. Magier îl publică în «Legea Românească» şi pe care şi l-a însuşit şi eparhia Clujului.

In acest proiect se arată scopul examenului condiţiile prealabile pentru admitere, data şi materiile din cari se face examen. Proiectul prevede în mod firesc, că nu pot fi admişi la examen cei pedepsiţi pe urma unei judecări disciplinare bisericeşti, ori a judecătoriilor civile.

Ceice vor să se supună examenului fac cerere în scris către Consistor, dându-şi autobiografia, cu datele personale, pregătirea şcolară, timpul şi locul slujbelor îndeplinite şi activitatea desfăşurată. Intrucât Consistorul nu escepţionează persoana şi activitatea solicitatorului, el se poate prezenta la una din datele examenului, în Februarie ori Octomvrie, înaintea unei comisii, instituite pe lângă Consistorul eparhial.

Materiile din cari se face examen sunt: Exegeza sf. Scripturi, Dreptul canonic şi organizaţia bisericească, Omiletica, Pastorala, Liturgica, Catehetica, şi în sfârşit Orientări generale despre religiuni. instituţii-religioase, literatură. După examenul prestat cu succes se eliberează certificat nou de calificaţie. Candidatul nereuşit nu se mai poate prezenta la examen.

Regulamentul va mai trebui amplificat, determinându-se mai de aproape condiţiile de admitere la examene, pentruca să nu se simtă în drept oricine să ceară, şi să nu poată fi admis nimeni, după aprecieri subiective, ci numai dacă răspunde unor cerinţe bine definite. In deosebi să nu poată fi admis nimeni în vederea unui post anume. Ori, cei supus la examen de promovare, să nu se poată prezenta la concurs pentru un post vacant, dinainte de data examenului. O restricţie necesară ca să înfrâneze pofte şi să înlăture slăbiciuni.

Apoi lipseşte cu totul norma de procedură pentru comisia de examinare, căreia de asemenea trebuie să i se fixeze criteriul

de judecată în prealabil, pentru a nu dibui şi a nu da prilej la bănuieli.

Venind şi celelalte eparhii, cu părerile lor, de îndată ce va intra în putere de drept hotărârea congresuală, se va putea alcătui un regulament unitar, cât mai bine studiat, pentru a pune bine în funcţie ideea de bază, cu cât mai mult succes pentru progresul cultural al clerului şi pentru o justă apreciare a muncii pozitive, săvârşite de preoţime.

Concluzul congresual mai are însă un aliniat, în legătură cu instituirea examenelor de promovare, «candidaţii astfel promovaţi (prin examen ulterior) în cl. I. sunt, în ce priveşte dreptul de candidare la funcţia de protopresbiter, în totul asimilaţi candidaţilor clasificaţi dela început pentru parohii de cl. I-a».

Indreptăţirea la protopopiat nu este normată în Statutul Organic. Atât se spune: «să fie bărbat apt şi bine meritat pe terenul bisericesc şi şcolar». Mai târziu congresele din 1886 şi 1888 au statorit minimul de calificaţie a candidatului la protopopie astfel: examen de maturitate — bacalaureat; examen de calificaţie pentru parohii de cl. I-a şi 5 ani de serviciu bisericesc sau şcolar.

Această coalificaţie minimală, rămâne în vigoare incontestabil şi pentru viitor. Noua formulă de calificare, prin examen de promovare, nu înlătură dela bază bacalaureatul, care rămâne, ca o condiţie fundamentală. Prilejul ce se dă acum e numai pentru îndreptarea calificaţiei teologice care dă drept la asimilare în ce priveşte dreptul la protopopie, numai întrucât candidatul are deja la bază bacalaureatul.

*

Unificarea limbei în cărţile bisericeşti. Academia Română, în conştiinţa dreptului şi datoriei sale, a făcut demersuri pentru îngrijirea limbei bisericeşti în tipărirea cărţilor, ce vor veni. A făcut o adresă către ministerul cultelor, în care solicită instituirea unei comisii, alcătuită din delegaţi ai Bisericii româneşti şi ai Academiei, pentru a stabili textele din cărţile bisericeşti.

După o reprivire istorică asupra fazelor şi influinţelor, cărora a fost expusă limba bisericească în trecut, Academia propune:

«In opera aşa de însemnată a unificării culturale a neamului, ca urmare firească a marii Uniri politice, este necesar să se organizeze fără întârziere şi unificarea şi uniformizarea limbii din cărţile bisericeşti, începând cu Sf. Liturgie şi cu celelalte cărţi de ritual şi de servicii religioase: Octoih, Molitvenic, Triod, Penticostar etc. etc.

«Iniţiativa şi îndemnul pentru această lucrare propunem să plece dela Academia Română şi să se îndeplinească sub

auspiciile ei printr'o comisiune compusă din câte un reprezentant delegat dela Mitropoliile din Bucureşti şi Sibiu, Blaj, Cernăuţi şi Arhiepiscopia din Chişinău, doi delegaţi ai Academiei şi doi muzicanţi bisericeşti, cu misiunea de a controla textele din punctul de vedere al ritmului muzical pentru cântare.

«Textele aprobate de această comisiune să devină proprietatea autorităţilor bisericeşti: Mitropolii şi Episcopii, cari să le poată publica în modul care îl vor găsi mai potrivit, după trebuinţele clerului şi ale poporului credincios, dispunând ca tipărirea să fie numai corecta reproducere a textelor aprobate fără nici un fel de abatere dela ele».

Este cu atât mai binevenită această iniţiativă, cu cât Biserica română stă tocmai în pragul unei mari îndatoriri: *de a tipări din nou Biblia.*

Ne simţim foarte stingheriţi în munca noastră preoţească, că nu avem şi nu putem pune în mâna credincioşilor nostrii Sfta Scriptură şi Testamentul vechiu, — ediţia Sf. Sinod fiind epuizată.

In privinţa limbei biblice cea mai superioară traducere a Bibliei este cea a Mitropolitului Şaguna. cu litere cirilice. Pe ici pe colea textul îndreptat, în conformitate cu rezultatele noue ale studiului biblic, corectarea unor expresiuni ieşite din uz şi transcrierea cu litere latine, ne-ar da o ediţie în veşmânt de limbă, în deplină armonie cu limba populară şi cu duhul din Biserică.

Această revizuire a Bibliei lui Şaguna ne-ar duce mai repede la ţintă, decât aşteptarea unor traduceri noue, de către oameni învăţaţi, cărora le poate lipsi un anumit dar. P. T. M.

*

Regimul general al cultelor este reglementat prin următoarea decizie a ministerului cultelor:

Sunt cu desăvârşire oprite următoarele asociaţiuni cu caracter religios (secte religioase): 1. Nazarinenii (pocăiţii). 2. Asociaţia internaţională a studenţilor, în Biblie (mileniştii). 3. Adventiştii reformişti. 4. Secerătorii. 5. Penticostaliştii. 6. Inochentiştii, întrucât doctrinele pe cari le propagă, sunt de acord a aduce atingerea legilor şi instituţiunilor statului şi prin bisericile lor contravin ordinei publice.

Asociaţiunile baptiste şi adventiste de ziua a şaptea rămân a se bucura de drepturile şi libertăţile pe cari Constituţia le acordă asociaţiilor în genere.

Totuşi, spre a se evita orice neînţelegeri cu autorităţile chemate a supraveghia şi controla aceste asociaţiuni, se vor avea în vedere următoarele condiţiuni

a) Predicatorii, ale căror nume vor fi aduse la cunoştinţa autorităţilor administrative locale, să fie cetăţeni români, să se

bucure de plenitudinea drepturilor cetăţeneşti şi să nu fi fost condamnaţi prin sentinţă definitivă pentru vre-o crimă sau delict;

b) Adunările religioase să se ţină numai în casele destinate acestui scop şi anunţate ca atare autorităţilor administrative locale;

c) Serviciile religioase, cari prin natura lor trebue săvârşite în afară de casele de rugăciuni, se vor face cu observarea strictă a dispoziţiilor legilor şi regulamentelor pentru ordinea publică, evitându-se orice acte, ce ar putea aduce vre-o jignire bisericilor recunoscute, sau ar constitui demonstraţiuni împotriva acestora;

d) Prozelitismul, turburând pacea şi liniştea cetăţenilor, este cu desăvârşire oprit;

e) Congresele asociaţiilor amintite se vor putea ţine numai cu aprobarea ministerului de interne, după avizul prealabil al ministerului cultelor şi artelor;

f) In mod provizor, până va înceta propaganda împotriva introducerii calendarului îndreptat, predicatorii vor funcţiona numai în localitatea de domiciliu.

NOTE ŞI INFORMAŢII.

O nouă lege a pensiilor este în pregătire, pentru toţi funcţionarii civili, militari şi eclesiastici. Se prevăd 35 de ani de funcţie, pentru a ieşi la pensie. Limita de vârstă pentru civili e 57 de ani iar pentru clerici 65. Legea vrea să codifice — se vede — povestea vechie: cu cât e mai bătrân preotul, cu atât e mai bun.

Nu cunoaştem proiectul, dar ziarele au aprecieri nefavorabile. «In tot cazul proiectul guvernului nu e întocmit cu acel spirit de înaltă prevedere socială, ce trebue să prezideze la încadrarea în legi utile a marilor aşezări de stat» — scrie «Universul».

*

In timpul postului se stavilesc distracţiile. In săptămâna de începere a postului sunt oprite balurile şi seratele dansante. Vineri seara şi muzicele. Iar de aci încolo, până la Dumineca Floriilor sunt îngăduite numai seratele dansante.

In cursul săptămânii mari nu se mai permit nici un fel de petreceri; iar Joi, Vineri şi Sâmbătă — în zilele Patimilor, vor fi suspendate teatrele, cinematografele şi orice spectacole şi muzicele vor fi oprite.

Dacă această reglementare vine din lumea laică suntem mulţumiţi şi cu atât, dacă Biserica a dorit aşa, nu ne satisface.

Sufletele cu adevărat creştine se vor reţinea cu smerenie dela orice distracţii zgomotoase, pe întreaga durată a postului.

*

Dl Dr. Dragomir Demetrescu, profesor la facultatea de teologie din Bucureşti, a dat 15,000 de Lei în efecte, ministerului de culte, ca din venitele lor să se premieze cele mai bune predici şi conferenţe, ţinute de studenţii teologi.

*

In parlamentul ungar s'a pus chestiunea examenului medical obligatoriu înaintea căsătoriei. Realizată măsura şi generalizată pretutindenea, ar aduce desigur un mare bine omenirii, a cărei sănătate e grozav de zdruncinată. Când se va ivi omul, care să pună, cu sorţi de izbândă, şi chestiunea examenului sănătăţii morale şi religioase pentru cei ce vor să întemeieze o familie?

*

Polonia, cu majoritatea populaţiei sale catolice, priveşte cu simpatie afirmarea Bisericei ortodoxe şi în această ţară. Guvernul a încuviinţat înfiinţarea unei facultăţi ortodoxe, pe lângă universitatea din Varşovia. De curând s'a făcut deschiderea ei solemnă. Mitropolitul ortodox a mulţămit guvernului şi universităţii pentru ocrotirea ce dau religiunii ortodoxe, atât de prigonite în Rusia.

*

In Oradea-mare s'a înfiinţat «Societatea de patronaj» îndeosebi pentru nenorociţii, deţinuţi în închisoarea de acolo. Scopul societăţii este, de a stavili şi împiedeca răul criminalităţii, priveghind asupra educaţiei tineretului şi făcând moralizarea deţinuţilor.

Pentru sprijinirea acestor scopuri societatea face apel la ajutorul moral şi material al tuturor oamenilor de bine. Iniţiativa particulară în scop de a pune frâu relelor morale, care bântue societatea, este cel mai de seamă factor de îndreptare.

*

La începutul lui Februarie s'a deschis la Manchester congresul «Mişcării studenţeşti creştine», cea mai vastă organizaţie studenţească mondială. S'a înfiinţat în 1892, la început cu o direcţie pur misionară. Acum îşi îndreaptă preocupările spre toate problemele generale dela ordinea zilei.

S'au adunat la congres studenţi şi studente din 40 de ţări. Membrii societăţii sunt mai mulţi de un sfert de milion, reprezentând 270 universităţi.

Printre obiectele desbătute în congres au fost: Oameni fără ideal şi cum să ne conducem faţă de dânşii; Adevărata theosofie; Găsim vre-o superioritate în concepţiile necreştine asupra

lui Dumnezeu? Denegarea lui Hristos în creştinătate; Datoria Bisericii creştine de pretutindenea....

*

Păstrarea vechilor cărţi bisericeşti este o datorie şi o poruncă de împlinit. Autorităţile noastre bisericeşti au luat dispoziţii de mult să fie conscrise şi păstrate, ori mai bine, aduse la muzeele, ce s'au înfiinţat, la fiecare centru ierarhic. Mai nou directorul general al Bibliotecii Universităţii din Cernăuţi a cerut I. P. Sf. Sale Mitropolitului de acolo, măsuri pentru salvarea ăstorfel de cărţi de mare valoare literară, cari îngroapă multe comori literare, fără să poată fi puse la îndemâna celor ce studiază şi fără să fie păstrate măcar, ca monumente vechi ale scrisului românesc.

Nepriceperea, ori lipsa de bună îngrijire a expus prăpădului multe cărţi de valoare, prin vechimea lor, şi de o deosebită execuţie artistică. Rău, care trebue să înceteze.

Mărunţişuri mari.

Un preot ne trimite L. 80 pe a. 1924 cu adausul «ca de acum înainte să nu-mi mai trimiteţi Foaia». Facem. Dar nu putem descrifa nici numele nici comuna şi din pacoste nu se cunoaşte nici stampila poştei. Dacă cineva refuză Revista, nu trebue să-şi facă indescifrabil numele, căci, păcatele noastre, cum ne vom orienta noi.

*

Ni se cer din multe părţi colecţiile «Revistei Teologice» dinainte de 1921. Ne mai având decât numere resleţe, rugăm pe On. noştri cetitori, cari s'ar putea dispensa de colecţii întregi să ne anunţe, comunicându-ne preţul de răscumpărare. Cine are exemplare duble ori numere singuratice, este rugat să binevoiască a ni le trimite, cum a făcut, din îndemn propriu revizuindu-şi colecţiile, părintele Eug. Sudreşianu din Costeiu. Îi mulţumim şi-i vom trimite şi pe viitor *gratuit* Revista, cu toată strâmtorarea ce ne apasă şi pe noi, dacă ne-a restituit numerele din acest an, numai din pricina lipsei de mijloace materiale, pentru plata abonamentului.

*

Numărul trecut al «Revistei» l-am trimis cu ramburs, pentru-ca să ne încassăm abonamentele restante. Mulţămim celor ce au grăbit să-şi facă datoria. Celor puţini, cari ne-au refuzat răscumpărarea, le-am sistat trimiterea. Dar nu le vom putea îngădui să nu-şi plătească abonamentul, pe timpul cât au primit «Revista», fiind o datorie morală a lor plătirea şi nu e drept elementar al nostru încassarea, care va urma pe calea legală.

*

Mulţămim părintelui Iana din Maidan pentru cuvântul de încurajare scriindu-ne: «Nrul 2 s'a prezentat deosebit de bine redactat». Nr. 1, reclamat, i-se trimite.

*

Un înalt funcţionar în justiţia Statului ne restitue «Revista Teologică» cu următoarea motivare: «Inainte de răsboi am abonat cu drag şi am plătit punctual abonamentele atât pentru «Rev. Teol.» cât şi pentru alte reviste şi ziare ale noastre. De aceea îmi este foarte penibil să Vă spun motivele pentru cari nu pot să fac şi azi acest lucru, dar ţin ca totuşi să Vi-le spun pentrucă sunt de interes general:

«Toată lumea ştie şi, dacă V'aţi fi dat bine seama aţi şti şi D-Voastră, că noi consilierii .. suntem salarizaţi aşa de nepotrivit cu enorma scumpete, din ce în ce mai insuportabilă, a traiului din Bucureşti, încât numai aducând *considerabile sacrificii materiale* din modestele noastre economizări de o întreagă viaţă, mai putem sta la înaltele şi importantele noastre posturi, unde toată lumea ne îndeamnă să rămânem, dar *nu ne ajută nimenea!*

— — — — — — — — — — — — — — — — — —

Asigurându-Vă deci că regret foarte mult că *nu pot* să fac ceeace aşi vrea să fac cu toată inima: cred că acceptaţi explicaţiile mele şi înţelegeţi situaţia mea».

Publicăm această jăluire, deşi ea face parte dintr'o scrisoare particulară, dar, în aceeaşi vreme, este un aspru advertisment către ceice lasă să tângească înalţi funcţionari ai Statului într'o astfel de situaţie precară. Noi îi vom trimite şi pe mai departe Revista noastră fără plată, căci nu vrem să lipsim pe un cetitor de scrisul nostru, numai pentrucă Statul e aşa de maşter.

Vom reveni însă şi asupra acelora, cari au primit Revista în anul trecut, ori chiar în curs de 2—3 ani, şi acum, când le cerem plata abonamentului, refuză simplu, ori spun că nu o abonează, măcar că fac parte din înaltele noastre corporaţii bisericeşti, în cari se complac şi situaţia lor materială e de aşa, încât nu pot invoca scuza lipsei, când au datoria morală să sprijinească opera religioasă-culturală a Bisericii, la conducerea căreia se găsesc. (*pom.*)

BIBLIOGRAFIE.

Konrad Kümmel: Valurile vieţii (Des Lebens Flut) povestiri nouă pentru popor şi tineret. Vol. I. Freiburg i. Br. Herder, pag. 380. Preţul 3·50 M. a.

*

Max Scheler: Fenomenologia religiunii (Phänomenologie der Religion) înfăţişată şi comentată popular, după învăţăturile ei fundamentale, de *Dr. Iosif Geyser*, Freiburg i. Br. 1924, Herder pag. 116. Preţul 2·50 M. a.

*

Dr. Ioan Hessen: Filosofia religiunii Neo-Kantianismului (Die Religions philosophie des Neukantianismus). Freiburg i. Br. 1924, Herder, pag. 198. Preţul 5·60 M. a.

Dela Asociația clerului „Andreiu Șaguna".

Nr. 5—1925.

COMUNICAT.

In baza §. 6 din „Regulamentul pentru organizarea despărțămintelor", în decursul postului sfintelor Paști, sunt a se ținea adunările ordinare ale despărțămintelor.

Programa adunării e următoarea:

Ziua I. a. m.:

1. Te-Deum.
2. Deschiderea adunării prin președinte.
3. Raport asupra activității pastorale a preoțimii și a cercurilor religioase în 1924.
4. Dare de seamă asupra activității despărțământului în 1924.
5. Constatarea plătirii cotizațiilor pe 1924 și incassarea celor de pe 1925. — Inscrierea de membri noui.
6. Alegerea alor doi delegați, pe lângă președinte, la congresul viitor.
7. Inițiative de organizare pentru promovarea vieții religioase și culturale în cuprinsul despărțământului și pentru propășirea Asociației.
8. Chestiuni oficiale.
9. Propuneri.

După masă și a II-a zi:

Se întocmesc misiuni interne cu *mărturisirea și cuminecarea* preoților, a profesorilor preoți, a absolvenților de teologie și a funcționarilor bisericești.

Pentru meditația de pregătire înainte de mărturisire recomandăm textul: «*De te vei uita la fărădelegi, Doamne, Doamne cine va suferi....*» în legătură cu interpretarea rugăciunii: *Doamne și Stăpânul vieții mele...*; iar pentru meditația dela cuminecare: „*Rămâneți întru mine și eu întru voi*» (Io. 15, 4). *Cine ne va despărți de dragostea lui Hristos?* (Rom. 8, 35).

P. Cucernicii Părinți, prezidenți ai despărțămintelor vor designa din bună vreme referenți la rapoartele despre activitatea pastorală a preoțimii și a cercurilor religioase. Asemenea se vor designa referenți pentru meditații.

Biuroul central al Asociației.